ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3609 — ՇԱԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884 — Ն. Տ. 23 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՊԱՑՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Յանձնման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ տակարկութիւն կը լինի

ՄԱՐՏԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՑՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաչա եօղուշը, Շարդ Զարչըսը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրաւ ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։

Զապաւուած նամակ, յօգուտ, եւայլն եւս չեն տրուիր։

40 ՓԱՐԱՁ — ՀԱՆԱՊԱՋՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱՁ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 11 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽՍԱԾՆԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկի Մոնիթէօր Օրիանթալի մէջ կը կարդանք.

«Եգիպտական գործոց վրայ քանի մ'օրէ ի վեր Բ. Դրան և անգլիական կառավարութեան միջեւ տեղի ունեցած ջերմ բանակցութեանց մասին, ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանամք թէ կայսերական կառավարութիւնն հեռէ չէ իւր վերջնական հաւանութիւնը տալէ կորտոն փաշայի ծրագրին գործադրման, որ, ինչպէս յայտնի է, Սուանի մէջ քանի մ'ինքնօրէն մանր պետութիւններ կազմելու կը ձգտի ընդ գերիշխանութեամբ Եգիպտոսի, որ Թուրքիոյ ամբողջացուցիչ մասն է։

«Նոյն աղբիւրէն քաղուած տեղեկութեանց նայելով, անհնարին չնկատուիր եղեր այն պատահականութիւն թէ կորտոն փաշա վերջնապէս Սուտան մնայ յիշեալ մանր պետութեանց գլուխներն ընտրելէ և հաստատելէ յետոյ, որպէս զի անդ ներկայացնէ գերիշխան տերութիւնն և ապագայ Էմիրներուն և խտիվական իշխանութեան միջեւ միջնորդ լինի»։

Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նելիտոֆ, յառաջիկայ դարնան երուսաղէմ երթալու և Սուրիոյ մէջ պըտոյտ մ'ընելու դիտաւորութիւն ունի, և այս մասին պէտք եղած հրաժեշտն արդէն ստացած է Բեդրսպուրկի կառավարութենէն։

Վերջին թղթաբերով եկած ֆրանսական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան Տը Նոայլ մարքիզը՝ ծանուցգիր մ'ուղղելով Բ. Դրան՝ խնդրեր է որ, մինչեւ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ֆրանսօ–Թուրք առեւտրական դաշնագրին վրայ, Ֆրանսացի վաճառականք ցարդ ի գործադրութեան եղող 1861ի մաքսական սակագինէն և Թուրքիա ներմուծեալ ֆրանսական վաճառաց արժէքին վրայ 0|0ին 8 մաքսատուրքէն մին ընտրելու ազատ լինին։

Վեց անուղղակի տրոց վարչութեան գլուխ Պ. Օպուանօ նախընթաց օրն Զմիւռնիա ուղեւորեցաւ, տեղւոյն ազի հանքերը քննելու և տեղեկագիր մը պատրաստելու համար։ ղոր Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին պիտի ներկայէ։

Վիէննայէն կը գրեն թէ Աստրիոյ գահաժառանգ իշխան՝ Ռուդոլֆ արշիդուքսն՝ իւր ծնկցին՝ Սաքսոնիայի դքսուհւոյն հետ՝ յառաջիկայ գարնան ուղեւորութիւն մը պիտի ընէ ի Պէլկրատ, ի Պուքրէշ և ի Կ. Պոլիս։ Նոցին կայսերական բարձրութիւնք ապրիլ ամսոյ վերջը մայրաքաղաքս պիտի հասնին բազմաթիւ ուղեկցաց հետ։ Թէպէտ լոկ զբօսանաց նպատակաւ ձեռնարկուած լինի, այլ սակայն բիչ շատ քաղաքական կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս ուղեւորութեան։

Իսդբրն էքսբրէսի Ռուսճուգի թղթակիցը կը հաստատէ այն լուրը թէ Պուլղարիոյ կառավարութիւնը վառնա—Ռուսճուգի երկաթուղին գներ է ի փոխարէն 48 միլիոն ֆրանքի, բայց կը յարէ թէ դժուարութիւնք ծագած են Պ. Հիրշի հետ, որ միւեալ երկաթուղւոյն վարձակալն է, և որ չուզեր պայմանաժամուն լրանալէն առաջ լուծել վարձատուութեան պայմանագիրը։ Այս խընդրոյ վրայ բանակցութիւնք կը լինին ընդ մէջ Պ. Հիրշի և Պուլղարիոյ կառավարութեան։

Նոյն թղթակիցը կ'ըսէ թէ Պուլղարիոյ պատերազմական գործոց նորընտիր նախարար Քանթաքիւզէն իշխանն իւր նախորդաց դրութեան կը հետեւի եղեր։ Ակներեւ է թէ Ռուսիոյ կառավարութեան աշխարհավարութեան նպատակն՝ Ալէքսանդր իշխանին իշխանութիւնը պաշտպանել չէ և այդ կառավարութիւնն՝ Ալէքսանդր իշխանին կացութիւնն, եթէ ոչ բոլորովին անհանդուրժելի, գէթ յոյժ դժուարին կացուցանելու չափ ազդեցութիւն ունի։

Մայրաքաղաքիս Ամերիկեան հիւպատոս Պ. Հիր, իւր կառավարութեան կողմէ պատուիրակ անուանեցաւ այն խառն յանձնախմբին, որ մաքսական սակագինները պատրաստելու պաշտօն ունի։

Ադրիանուպոլսոյ նորընտիր կուսակալ Հաճի Իզզէթ փաշա՝ վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ իւր մեկնումը փութացուց և երեկ իրիկուն իսկ իւր նոր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ յատուկ կառախմբով։

Թուրքօ–Ֆրանսական Օսմանը լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Շիլէի և Կէյպզէի միջև փոքրիկ աւազակախմբեր երեւան ելած և քանի մ'օճիր գործած են, այնպէս որ այժմ յիշեալ [illegible] մեծ երկիւղի մէջ կը գտնուին եղեր։

Կը ծանուցուի թէ ելմտական նախարարութիւնն յատուկ պատուիրակներ ղրկեր է այն գաւառներն, որոց տասանորդի տրոց մէկ մասը Ռուսիոյ պատերազմն տուգանաց վճարման յատկացեալ է, որպէս զի այդ տրոց հաւաքումը փութացնեն։

Ռուսիոյ լրագիրք յոյս կը յայտնեն թէ Անգլիա՝ Մէրվի Ռուսիոյ կողմէ գրաւումը սահմանադրեսոց պաշտպանութեան միջոց մը պիտի համարի, և ոչ ապագային համար վտանգ մը։

Գերմանօ–իսրայէլեան աղջկանց և տղայոց վարժարանին ի Նպաստ, Աւստրիական դեսպան Վսեմ. Պ. Քալիչէի հովանաւորութեամբ կազմուրեալ Պարահանդէսն այս իրիկուն տեղի պիտի ունենայ Բերա Թէվէ–Պաչիի թաղապետականպարտէզին մէջ։ Կարգադիր մասնախումբն, որոյ նախագահն է Պ. Ռոզանթալ, ամեն միջոց ձեռք առած է արժանավայել փառաւորութիւն մը տալու այս հանդիսին, որոյ հասոյթը հարիւրէն աւելի աղքատիկ տղայոց ձրիապէս դաստիարակման պիտի յատկանայ։

Ղալաթիոյ մաքսատան տեսուչք երկու սնտուկ գրաւեցին, որք 300 ըէվոլվեր կը պարունակէին։

Սոֆիայէն փետր. 15 թուով կը հեռագրեն թէ Բոլպարս Ռուս գնդապետը Սոֆիայէն պիտի մեկնի երբ Պուլղարիոյ պատերազմական նորընտիր նախարար Քանթաքիւզէն իշխանը կատարեալապէս իրազէկ լինի իւր պաշտօնին։ Բոլպարս գընդապետը քանի մ'օր Վիէննա մնալէ յետոյ, Բեդրսպուրկ պիտի երթայ, ուր իւր պաշտօնին վրայ համար պիտի տայ Զարին։

Կ. Պոլսէն կը գրեն առ Բորէսբոնտանս Բոլիթիք թէ Արեւելեան Բումելիի բնակիչք բաղմաթիւ աղերսագրեր ուղղելով Բ. Դրան՝ խընդրեր են որ կուսակալ Ալէքոյ փաշայի պաշտօնավարութիւնն, որ ի մօտոյ կը լրանայ, նորոգուի։ Միանգամայն ցաւ յայտներ են թէ, հակառակ պարագայի մէջ, դեռ յաջորդ մը չէ նշանակուած անոր։

Հռովմէն փետր. 18 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մոնթալթոյի և Քորնէթոյի միջեւ չորս դինեալ մարդիկ արքայական կառախմբին վրայ յարձակեր են, որով Ումպերթոյ թագաւորը որսորդութեան կը վերադառնար ի Հռոմ։ Սակայն բարեբաղդաբար երկաթուղւոյն պահապանները կրակ ընելով, թոյլ չեն տուեր չարագործաց որ իրենց սեւ խորհուրդն ի գործ դնեն, և երկաթուղւոյ գծին վրայէն շիշ մը գտեր են, որ պայթուցիկ նիւթերով լի էր։ Իտալական լրագիրք կարեւորութիւն չեն ընծայեր այս դէպքին։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Թանժէ 21 փետր.

Մարոքի Ֆրանսական դեսպան Պ. Օրտէկայի ազդու դիտողութեանց վրայ, Բիֆի խնդիրը կարգադրեցաւ ի կատարեալ գոհացումն Ֆրանսայի։ Բիֆի ցեղերն Ֆրանսայի դէմ հանելու ամբաստանութեամբ յանցանոր ճանչուած պաշտօնատարք պաշտօնակ եղան եւ Եւրոպացւոց համար այդ գաւառին մէջ ուղեւորելու առաջուն [illegible] Այսուհետեւ Բիֆի բաց է բոլոր Եւրոպացւոց առջեւ։

Աթէնք 22 փետր.

Զրոյց կայ թէ թագաւորն յառաջիկայ ամառը Վիսպատէն պիտի երթայ, ուր պիտի տեսակցի Գերմանիոյ կայսեր եւ Ցանիմարքայի թագաւորին հետ։ Երեսփոխանական ժողովն իւր աշխատութիւնները կը շարունակէ կանոնաւոր կերպիւ։

Բեդրսպուրկ 22 փետր.

Բեդրսպուրկի «Ժուրնալ»ն իւր այս աւուր թուով կայսերական հրամանագիր մը կը հրատարակէ, որ Թուրքաստանի, ինչպէս նաեւ Մէրվի ընդհ. կառավարիչ կ'անուանէ Ռոզէնպախ զօրավարը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

—o—

1. Գանգատագիր Նիկողոս էֆ. Թիւլպէնճեանի։ —2. Ցանձնախումբ Վարչական կազմակերպութեան եւ Ազգ. ժողովոյ ատենագրութեանց տպագրութիւն։ — 3. Երեսփոխանական ընտրութիւնք եւ վաւերացմունք։ — 4. Հրաժարական Կրօն. ժողովոյ։ — Խնդիր Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան։ — 6. Երուսաղէմի պարտուց բարձման եղանակի քննիչ Ցանձնաժողով։

—

Ազգ. ժողովն երէկ ժամը 7ին դումարեցաւ ի Ղալաթիա ընդ նախագահութեամբ Երուսաղեմի Պատրիարք. փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէօն եպիսկոպոսի Սէֆէրեան և ատենապետութեամբ Քրիստոսատուր էֆ. Ղազարոսեանի, ի ներկայութեան 30ի չափ երեսփոխանաց, որոց թիւրն ապա 70ի յանդեցաւ։ Ժողովրդեան մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր։

1. Ժողովն լսեց նախ Նիկողոս էֆէնտի Թիւլպէնճեանի մէկ գիրն, որ կը գանգատէր Մայր դիւանի դէմ, թէ ինչու ժողովին բացման օրն յետաձգած էր հակառակ նախագոյն որոշման։ Ատենապետ էֆէնտին՝ ի պատասխանի՝ բացատրեց այն պատճառներն, յորոց ըստ իսկեալ՝ հարկ տեսած էր ժողովոյ բացման օրն յետաձգել համախոհութեամբ Քազ. ժողովոյ, և միանգամայն ժողովին ծանոյց Նախաքննիչ դիւանաց գումարման և խորհրդակցութեանց արդիւնքը։

Նորոգոնկեան Գաբրիէլ էֆ. ցաւ յայտնեց Մայր դիւանի այս ընթացքին դէմ, առարկելով թէ ժողովին որոշումն բարեփոխելու կամ յեղաշրջելու հեղինակութիւն ոչ ոք ունի, ուստի Մայր դիւանն չէր կըրնար իրաւունք ունենալ ինքնին այսպիսի յետաձգում մ'ընելու։ Փէչէան Սոֆեան էֆ. Ազգային ժողովոյ ներքին կանոնագրութիւնն ի ձեռին՝ դիտեց թէ Մայր դիւանն՝ խորհրդակցութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր կամ ի բացակայութեան Նորին՝ Ազգ. վարչութեան՝ արտօնութիւն ունի հարկ տեսած ատեն ժողովին տեղն ու գումարման օրը փոխելու։ Այս օրինական դիտողութեան վրայ, ժողովը գոհ եղաւ իւր Մայր Դիւանէն։

2. Ժողովն լսեց Մինաս Զերազ էֆ.ի հրաժարագիրն յանդամակցութենէ վարչական կազմակերպութեան ցանձնախմբի որ թէ և ինն ամսէ ի վեր Ազգ. ժողովէն ընտրուած, սակայն երբէք նիստ ըրած չէր։ Ատենապետ էֆէնտին դիտեց թէ ինք եւս, թէեւ անդամ նոյն յանձնախմբին, սակայն բնաւ հրաւէր չէր ընդունած։

Մ. Մելէթեան էֆ. դիտեց թէ այս անտեղութիւնք կը ծագին Ազգ. ժողովոյ ատենագրութեանց տպագրութեան յապաղումէն, և թէ այս [illegible] ընտրութեան ամբողջական տեղեկագիրը։ Ժողովն, յետ լսելոյ երեսփոխանաց ոմանց թեր ու դէմ դիտողութիւններն, որոշեց յանձնարարել Քազ. ժողովոյ, որ ամբողջացնելով նոյն տեղեկագիրը, մատուցանէ ընդ փոյթ ի վաւերացումն։

4. Ժողովն ընդունեց Կրօն. ժողովոյ հրաժարականն, յետ ընթերցման Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Գէորգ Ծ. վարդապետի տեղեկագրին, որ կը ծանուցանէր նոյն ժողովոյ 14 անդամաց միահամառ հրաժարումն, և յանձնարարեց իւր Մայր Դիւանին խնդրել եկեղեցական Համագումար ժողովէն, որպէս զի ընտրելեաց եռապատիկ ցանկն ըստ օրինի պատրաստելով Ազգ. ժողովոյ յառաջիկայ նստին բերէ։

5. Ատենապետ էֆ. այս միջոցիս ծանոյց թէ Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան յանձնաժողովը դռնփակ նիստ խնդրելով՝ տեղեկութիւն տալ որոշած է ի մասին այն երեւութից, որ վերջերս սկսան տեսնուիլ կաթողիկոսական ընտրութեան եղանակի առթիւ։ Երբ ժողովը քուէարկութեամբ որոշեց դռնընփակ նստով լսել զյանձնաժողովն, ներկայ ունկնդիր ժողովուրդն անմիջապէս մեկնեցաւ և դռները փակեցան։

6. էֆ. Նուրեան, իբրև տեղեկաբեր կաթողիկոսական ցանձնաժողովոյ, յոյժ ազդու և գեղեցիկ խօսեցաւ այն ամեն բանակցութեանց վրայ, զորս ցանձնաժողովն ունեցած էր Ս. Սինոդի և Կ. Պոլսոյ Ռուսական դեսպանատան հետ, պաշտպանելով 1866 ի ընտրական եղանակը՝ պատմական, աւանդական և սահմանադրական զօրաւոր տեսակէտներով, եղանակ, յորմէ կախեալ է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միութիւնն։ Ատենաբանը պահանջից որ իւր բանախօսութիւնն ի լուր հասարակութեան չհաղորդուի, ուստի մեք եւս զանց կ'ընենք հրատարակել իւր ընտիր բանախօսութեան կարի համեղիչ մասերն իսկ, որոց հրատարակութենէ նէն սակայն ազգն համայն մեծապէս պիտի օգտէր, ցաւ յայտնելով միանգամայն որ գաղտնապահութեան այսքան անօգուտ նախանձախնդրութիւն մը կը տեսնուի այսպիսի կենսական խնդրոյ մը մէջ, և այս ատրճան նախանձախնդրութիւն մ'արդարև չկրնար դովելի համարուիլ ազգին ողջամիտ մասէն, ինչպէս քանիցս դիտեցին Տեարք երեսփոխանք՝ Քրիստոսատուր Ղազարոսեան, Ստեփան Փափազեան և այլք։

6. Նուրեան էֆէնտիի յաջորդեց Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեան, որ ընթերցաւ 1. Այն պաշտօնագիր զոր Ս. Պատրիարքն յըղած էր առ Ս. Սինոդն, թէ ինչո՞ւ ցարդ չփութացներ կաթողիկոսական ընտրութեան զեկուցագիրն ի Կ. Պոլիս, և թէ արդեօք կաթողիկոսական ընտրութեան պայմանաժամը փոփոխուա՞ծ է և այլն. 2. Ս. Պատրիարք Հօր վերոյիշեալ պաշտօնագրոյն ի պատասխան՝ Սինոդին կողմէ եկած պատասխանական հեռագիրն, որ կ'ըսէր թէ 1883 սեպտ. 30 թուականաւ հրաւիրագիրք ղրկուած են ի Կ. Պոլիս. 3. Հրաւիրագիր առ Ս. Պատրիարքն իբրեւ սոսկ առաջնորդ Կ. Պոլսոյ. 4. Ս. Սինոդէն առ Ս. Պատրիարքն ուղղեալ պաշտօնագիրն, որ կը յանձնարարէր ցրուել 43 հրաւիրագիրներն առ 43 առաջնորդութիւնս Թուրքիոյ Հայոց ի մասնակցութիւն կաթողիկոսական ընտրութեան. ՈՐՈ ՊՈՒՂԱՐԻՆԵՐԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԹԵՌՆ. 5. Պատասխանագիր ցանձնաժողովոյն առ Ս. Սինոդն, թէ Թուրքիոյ Հայք պիտի մասնակցին կաթողիկոսական ընտրութեան ըստ եղանակի 1866 ամի։

Ժողովը սոյն պատասխանագիրն սքանչացմամբ լսելէ յետոյ՝ գոհութիւն յայտնեց ցանձնաժողովին, և ի մասնաւորի խորէն և Մատթէոս եպիսկոպոսաց, խմբագրողք նոյն պատասխանագրի։

Խորէն եպիսկոպոս, Ստեփան Փափազեան և Մինաս Զերազ էֆէնտիք հետզհետէ խօսք առնելով ջատագովեցին նոյն պատասխանագիրն. իսկ Մարկոս Ազարեկեան և Գաբրիէլ Նորատունկեան էֆէնտիները թէ և ինչ ինչ սրբագրելի կէտեր գտան, սակայն ի վերջոյ՝ յետ լսելոյ դարձեալ զնուրեան էֆէնտի, ժողովը գրեթէ միաձայնութեամբ որոշեց որ նոյն պատասխանագիրն ստորագրեն Ս. Պատրիարք Հայրն ու Ազգ. ժողովոյ Մայր Դիւանն, ինչպէս ցանձնաժողովը կ'առաջարկէր, և ապա նոյնութեամբ և ամբողջութեամբ յըղեն առ Սինոդն։

Երբ ատեանը կը փակուէր, Ց. էֆ. Նուրեան առաջարկեց որ ժողովը խնդրէ Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեանէն՝ ետ առնուլ իւր հրաժարականն, զոր տուած էր Երուսաղեմի պարտուց բարձման եղանակի քննիչ ցանձնաժողովոյ անդամակցութենէն։ Ժողովն ընդունեց Նուրեան էֆէնտիի այս առաջարկը միաձայն հաւանութեամբ։

Ատեանը փակեցաւ ժամը 11ին 15 օրէն վերստին դումարուելու որոշմամբ։

Ազգ. Պատրիարքարանի բազմաչխատ Դիւանադպիր Բարթող էֆ. Թելեանի՝ ընդ Օրիորդ Իսկուհի Քիւչիւքեանի՝ ամուսնութեան արարողութիւնը պիտի կատարի՝ վաղը։ Կը շնորհաւորեմք մեր պատուարժան բարեկամն և երջանկութիւն կը մաղթենք իրեն և իւր աղնիւ խօսեցելոյն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

—o—

Եգիպտոսի խնդիրը նոր երեւոյթ մը ստացաւ։ Մի կողմէ Կորտոն փաշային խորդում հանին և միւս կողմէ Անգլիոյ երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան յաղթանակ տանին և պարսաւանաց քուէին մերժուիլը նոր ուղղութիւն մը տուին Սուտանի գործոց։ Կորտոն փաշա, բաղում դժուարութեանց յաղթելով, ողջ առողջ խորդում մտեր է, ուր սիրալիր ընդունելութիւն գտեր է բընիկ ժողովրդէն, որ «երկրին աղատիչն» հռչակեր է զնա։ Այսպէս կը փարատին այն երկիւղներ թէ Կորտոն փաշա չպիտի կրնար խորդում մտնել, և կէս ճամբան դերի պիտի իյնար ապստամբաց ձեռքն։ Որովհետեւ Կորտոն փաշայի տրամադրութեան ներքեւ բաղում դրամ կայ, շատ բաներ պիտի կրնայ ընել։ Նախ՝ տարակոյս չկայ թէ պիտի պաշտպանէ զխորդում ընդդէմ յանկարծական յարձակման մը։ Բայց Կորտոն փաշայի բուն քաղաքականութիւնն է նոր արիւնհեղութեան մը առաջքն առնուլ, և հաշտարար միջոցներով խաղաղել զՍուտան։ Այս մտօք զիջումներ ըրած է արդէն Մէհտիին, զոր ըստ ոմանց Քորտոֆանի (կարեւոր մաս մը Սուտանի) էմիր, և ըստ այլոց «Քորտոֆանի Սուլթան» անուաներ է։ Շրջակայ բոլորը ցեղապետք ի խորդում հրաւիրեալ են, և կորտոն փաշա դրամական նուէրներ և պատուանշաններ տալով, կը համոզէ զանոնք Մէհտիին կողմը չբռնելու և խաղաղութիւն պահպանելու։ Վերջապէս Կորտոն փաշան ինք, որ այնչափ մօտէն ծանօթ է Սուտանի գործոց և մարդոց, ապահով է թէ իւր պաշտօնն յաջողութեամբ պիտի պսակուի, և շատ չանցած Սուտանի խնդիրը պիտի կարգադրի։ Որպէս կը տեղեկանանք պաշտօնական յայտարարութիւններէ, այս կարգադրութեան հիմը պիտի լինի քանի մը նահանգներու բաժնել Սուտանի ընդարձակ երկիրն, և իւրաքանչիւր նահանգին «Սուլթան» տիտղոսով պետ կարգել այն նախերին հետեւողներ, զորս տարուբերը այն նախկին իշխանաց, որք, Եգիպտական տիրապետութենէն առաջ, տէրն էին Սուտանի այլ և այլ մասանց։ Այս Սուտանցի անկախ իշխանաց մին պիտի լինի Մէհտին ալ։ Նոքա տուրք պիտի չվճարեն Եգիպտոսի խտիվին, բայց պիտի ճանչեն նորա գերիշխանութիւնը։ Այսպէս որոշած են անգլիական կառավարութիւն և Կորտոն փաշա, և խտիվին կառավարութիւնն արդէն հաւանած է այս կարգադրութեան։ Մինչդեռ ապագայն այս կերպով կարգադրել կը խորհուի, ներկայի մասին որոշուած է ամէն միջոցներով ազատել այն եգիպտացի զօրքերն ու բնակիչներն, ինչպէս նաև Եւրոպացի հպատակներն, որք այս պահուս պաշարեալ են ապստամբաց կողմէ։ Սինգադի պահպան զօրաց ջարդուելն ապստամբաց ձեռամբ՝ չատ դէշ տպաւորութիւն ըրաւ Անգլիոյ ժողովրդեան վրայ, որ Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան դէմ իւր զայրոյթն յայտնեց՝ ժամանակին Թէվֆիգ պէյի օգնութիւն չհասցնելուն և այդքաչ հրամանատարին և նորա քաջ զինուորաց ջարդուելուն պատճառ լինելուն համար։ Ուստի, արդէն որոշուած է զինու զօրութեամբ ազատել Թօգարի բերդը պահպանող եգիպտական զօրախումբն, որ պաշարեալ է Օսման Տիկմայի կողմէ։ Սուաքիմ ղրկուած անգլիական զօրաց պաշտօնն է օգնութիւն հասցընել ի Թօգար, զօրքերն ու բնակիչները դուրս հանել դաղաքէն, բերդերը քանդել, և ետ քաշուիլ։

Սուտանի կողմն իւր աշխարհավարութեան աւելի որոշ հանգամանք մը ստանալը՝ Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան խորհրդարանական յաղթութեան նպատեց։ Արդէն չէր սպասուեր որ Ազատական նախարարութիւնն իւնար։ Պահպանողականներն իրենք եւս ըստ մեծի մասին համոզուած էին թէ Եգիպտական խնդրոյն պատճառաւ չէին կրնար տապալել արդի նախարարութիւնը, բայց կը յուսային՝ մի կողմէ՝ բաւական տկարացնել անոր դիրքն, և միւս կողմէ՝ պարտաւորել զայն հետեւելու այնպիսի աշխարհավարութեան մը, որ աղգային բաղձանաց աւելի համաձայն լինի։ Այս երկրորդ նպատակ իրականութիւն գտած կրնայ համարուիլ, քանի որ Պ. Կլատսդոնի նախարարութիւնն որոշած է պահել զխորդում և կարմիր ծովու եգիպտական նաւահանգիստներն, և թող չտալ որ մի առ մի ջարդուին ի Սուտան մնացեալ եգիպտացիք։ Անգլիական նախարարութեան բուն սկզբունքն էր, ինչպէս Պ. Կլատսդոն և Լորտ Կրանվիլ յայտարարեցին, բնաւ չմիջամտել Սուտանի կողմն, որովհետեւ Եգիպտոսի մասին իրենց ձեռնարկած միջամտութիւնը Սուտանի վրայ եւս չէր տարածուեր։ Ուստի, Անգլիա օգնած չէր Հիքս փաշային, և այս աղետալի լուրէն ետքն ալ թէ Հիքս փաշա և անոր հրամանաց ներքեւ գտնուող Եգիպտական բանակը բընաջինջ եղեր են, Անգլիա Սուտանի կողմը միջամտութեան պէտք չտեսաւ. միայն թէ յանձնարարեց խտիվին թողուլ զՍուտան, որովհետեւ Եգիպտոսի դրամներն ու զօրքերն այդ կէս-վայրենի երկրին մէջ հետզհետէ կը փճանային, իրաց վիճակ մը որ չէր կրնար անտարբեր թողուլ Անգլիական կառավարութիւնը, քանի որ սա պատասխանատու էր Եգիպտոսի մէջ հանդարտութեան և յառաջդիմութեան հաստատման, և երկրին տակաւ առ տակաւ զարգացմանն համար։ Բայց այս չէզոք քաղաքականութեան մէջ Անգլիա չկրցաւ մինչև վերջն յարատեւել, որովհետեւ Սուտանի մէջ պատահած և դուշակուած նորանոր ջարդեր ու խրժդրժութիւններ եկան յուզել բոլոր աշխարհի մարդասիրական զգացումներն, և Անգլիոյ մէջ ալ հանրային կարծիքն ստիպողաբար պահանջեց որ կառավարութիւնը բան մ'ընէ իրաց այս ողբալի կացութեան վերջ մը տալու համար։ Արդէն, Եգիպտոսի մասին Անգլիական կառավարութեան ստանձնած պատասխանատուութիւնները զինք ըստ ամենայնի զերծ չէին կացուցաներ Սուտանի գործոց մասին եւ աւելի կամ նուազ պատասխանատուութենէ մը։ Բայց Մէհտիին մարդոց բարբարոսական գործերն ինքնին բաւական կ'արդարացնէին միջամտութիւն մը, եթէ ուրիշ նը-կատումներ չկենային իսկ։ Ուստի, Անգլիական նախարարութիւնը, գէյքը փաշայի պարտութեան վրայ, պէտք եղած միջոցները ձեռք առաւ որպէս զի անգլիական զօրքեր երթան յօգնութիւն Թօգարի բերդին։ Այս զօրաց առաքումը մինչև վերջին շաբաթներս յետաձգուած էր, որովհետեւ կը վախցուէր թէ Անգլիոյ կողմէ Սուտանի ապստամբաց դէմ զինուորական միջոցներու դործադրութիւնն առաւել ևս կը գրգռէր զանոնք, և Կորտոն փաշայի խաղաղական պաշտօնն ի դերեւ կ'ելնէր։ Բայց Կորտոն փաշան ինք, ձեռագրով մը ծանուցած է թէ Սուաքիմի և Թօգարի կողմն Անգլիական զօրաց ձեռամբ կատարելի չարժում մը արդելք չկրնար լինել իւր պաշտօնին կատարման, որ այնքան յաջող ճամբու մէջ է, որ ըստ ամենայն հաւանականութեան, Սուտանի այս կողմը (խորդում) այլ ևս մնահոգութիւն պիտի չպատճառէ Անգլիական և Եգիպտական կառավարութեանց։ Այս զեկուցման վրայ, Լոնտրայի կառավարութեան վերջին վարանումներն անհետացած լինելով, ձեռք առած է և կ'առնու այն զինուորական միջոցներն որք կը ձանաւանն տագրաց մէջ։

Ահա այս տեսութեամբ պատպանեցաւ Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան այնչարհավարութիւնը խորհրդարանին երկու ժողովոց մէջ ալ։ Ուստի, Ազատական նախարարութեան դիրքը տկարացնելու դիտումն ալ յաջողութիւն գտած չհամարուիր, որովհետեւ, եթէ Լորտերն, որք ստուար մեծամասնութեամբ Պահպանողական են, Սինգադի անկման տպաւորութեան ներքեւ 100 քուէի մեծամասնութեամբ պարսաւեցին նախարարութեան եգիպտական աշխարհավարութիւն, երեսփոխաններն, հաւանականաբար կորտոն փաշային խորդում ողջամբ հանելուն ուրախութիւն զեկուցման տպաւորութեան ներքև, 49 քուէի մեծամասնութեամբ հաւանեցան Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան, և մերժեցին Սըր Սթաֆֆորտ Նորթքոթի պարսաւանաց առաջարկը։ Թէ և արդէն գուշակեալ վիճաբանութեան այս արդիւնքը Պ. Կլատսդոնի նախարարութեան համար ճշմարիտ յաջողութիւն մը կրնայ համարուիլ, որովհետեւ Անգլիոյ մէջ հանրային կարծիքը սաստկապէս կը հակառակէր այն չէզոք աշխարհավարութեան, որուն Պ. Կլատսդոն և ընկերք կը ջանային հետեւիլ, խոյս տալով ամէն պատասխանատուութենէ։ Հիմա տարակոյս չկայ թէ Լոնտրայի կառավարութիւնը նոր ազդեցութեամբ մը յառաջ պիտի տանի այն ձեռնարկութիւնները, զորս որոշուած էր՝ խաղաղական և զինուորական միջոցներու պատշաճ բաղադրութեամբ մը կարգադրելու համար Սուտանի հրատապ խնդիրն։ Բայց, ըստ մեզ, ամէն ինչ կախում ունի ապստամբաց որոշումներէն։ Եթէ անոնք հաշտարար առաջարկներով հրապուրուին, ըսելիք չկայ, որովհետեւ այն ատեն հաստատպէս կրնանք յուսալ թէ Կորտոն փաշան պիտի յաջողի։ Բայց Կորտոն փաշա և Անգլիոյ կառավարութիւնն ի՞նչ պիտի ընեն եթէ Մէհտին, Մեծին Բրիտանիոյ քաղաքականութեան տկար կողմերը գիտնալով, Արապիի սխալը գործէ, և ընդդիմութիւնը շարունակէ։ Յայնժամ յայտնի պատերազմ մը պիտի ծագի։ Անգլիա պիտի զինուի մահացու հարուած մը տալու համար Մէհտիին, և խնդիրը շատ պիտի երկարի։ Տարակոյս չկայ թէ բարբարոսութեան և քաղաքակրթութեան կռուոն մէջ, յաղթութիւնը միշտ այս վերջնոյն է, բայց թէ ինչ գնով և ո՞րչափ ժամանակէն, այս է խնդիրը։ Մեք մեր մասին մաղթենք որ քիչ զոհողութեամբ և կարճ ժամանակի մէջ կարգադրի Սուտ Մարդարէին և Սուտանի խնդիրը։

ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐ

—o—

Կ. Պոլիս, 7 փետր. 1884

. . . Խմբագրապետ.

Պ. Նորայր Բիւզանդացի, Ձեր պատուական օրագրի փետրվար 3ի թուոյն մէջ, կը հրատարակէ հետագայ տողերն.

«Թող վենետկոյ և վիէննայի Մխիթարեանք, եթէ օր մը ձեռնարկեն յօրինել քան զիմն դերազանց Գաղղիերէն-Հայերէն նոր Բառարան, մտածեն թէ պէ՞տք է ընդունիլ թէ մերժել Ինկաչը . . . Նախընտրել, և այլ սոցին սակի հաղարաւոր և բիւրաւոր նորաբանութիւններ, զորս ես խղճեցի հիւսել յիմ Բառարանիս։»

Նոր-բառը նորաբանութիւն չէ, և Վենետկոյ Մխիթարեանք արդէն իրենց կարծիքն յայտնած են այդ բառի նկատմամբ, քանի որ իրը հայ լեզուի հարազատ բառ ընդունած են զայն իրենց բառգիրքներուն մէջ։ Զարմանալի է որ կ'անդիտէ զայս Պ. Նորայր Բիւզանդացի, որ սակայն կը սիրէ տաղանդաւոր ձեւանալ հայերէնի վերաբերեալ խնդրոց մէջ։

Արդարեւ, Աւետիքեան, Որբուկեան և Ալդերեան Հարց 1837ին հրատարակած Հայկազեան Բառգիրքն իւր 400րդ էջին մէջ կը պարունակէ Նոր-բնարդ և Նոր-բնարեալ բառերն, իրենց վաղեմի գործածութեան օրինակներովն հանդերձ։ Առձեռն Բառարանն ալ, որ 1865ին երկրորդ անգամ տպագրուած է ի Վենետիկ, իւր 609րդ էջին մէջ կը պարունակէ Նոր-բնարդ և Նոր-բնարեմ բառերն։

Պ. Բիւզանդացիի յօդուածն, այր գիտական նշանակութիւնը մեծապէս կը նուազի դրական և բարոյական թերութիւններով, կը պարունակէ նաեւ ուրիշ սխալներ, զորս ժամանակ չունիմ հրապարակել։ Զը պիտի ձեռնարկեմ նաեւ հերքել իւր գրաբարեան յայտարարութիւններ, մանաւանդ որ Պ. Մինաս Չերազ արդէն ջախջախիչ փաստերով հերքած է այդ և այդպիսի յայտարարութիւններ իւր «Ազգային Դաստիարակութեան» 92—199 էջերուն մէջ, զորս գրաբարեաններն անպատասխան թողած են ցարդ։

Աշխարհաբարեաններն չեն վախեր գրաբարեան հայհոյանքներէ, զի իրենց յաղթութեան գիտակցութիւնն ունին։ Անոնք գիտեն թէ գրաբարն իզձ մ'է և աշխարհաբարն իրողութիւն մը։ Ժողովուրդը գործնական մտաց տէր է բարեբախտաբար, և թէև համոզուած է թէ Բիւզանդեան Բառգիրքն անհուն առաւելութիւններ ունի իւր նախորդաց վրայ, չնկատեր զայն իբր լուսն օրէնաց և մարգարէից։

Հաճեցէք ընդունիլ, . . . Խմբագրապետ, յարգական զգացումներս։

ՄԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԵԱՆ

ՎԱՆԱՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆ

Կ. Պոլիս 10 փետրվար 1884

Խմբագրապետ Տէր,

Ձեր երէկուան թերթին միջոցաւ գոհութեամբ կը ծանուցանէիք թէ «Մեծ. Մինաս Չերազ էֆ. իւր աղգասիրութեան մէկ նոր փորձը տալով, վասպուրականի մէջ փորթուգալեան Մկրտիչ էֆէնտիի բացած կեդրոնական վարժարանի նախակրթարանին սաներէն մին որդեգրեր և նորա կրթութեան տարեկան ծախքն իւր վրայ առեր է։»

Զարմանալի զուգադիպութիւն մ'է այս որ երբ Ձեր թերթին մէջ տեսնուին փորթուգալեան Մկրտիչ էֆէնտիի սաները որդեգրող բարեբարաց անուններ, ինձ ալ կը ներկայանան նոցա բարի օրինակց հետեւող ազնիւ անձինք որոց անունները չեմ կարող ծածկել այս անգամ, որպէս զի ձեր ընթերցողներ գիտնան թէ ինչ աստիճանի մարդիկ են անոնք, և թէ աւելի կարողութիւն ունեցողներ ուրիշ անտարբեր կը մնան այս օրինակ բարեգործութեանց մէջ։

Քիւչիւք Զաֆրան խանի սենեկապետ վանցի Մեծ. Մահ. Աւետիս Աղա Քիրիշճեան այս օրերս իւր որդին թոռչակաւ փորթուգալեան Մկրտիչ էֆէնտիի դպրոցը ղրկելէն զատ, բարեհաճեցաւ մի աղքատիկ տղայի կրթութեան ծախքն եւս հոգալ նախակրթարանէն սկսեալ մինչեւ ցաւարտ դպրոցական շրջանին։

Շապին-Գարահիսարցի Քեօլեան Մեծ. Խաչատուր Աղան՝ որ թաղերը թեւին վրայ պասմայ ևն. պարսնելով կը ծախէ, և որոյ նիւթական վիճակը յայտնի է շատերուն, որ իւր օրական պարէնը հազիւ թէ կրնայ հայթայթել, Մ...ի մէջ կարդալով Մինաս Չերազ էֆէնտիի ազգասիրութեան նոր փորձը, տառուչ խօսքերով փափաք յայտնեց ինձ թէ ինքն ալ կ'ուզէ այդ դպրոցի աղքատիկ ուսանողներէն մի սան որդեգրել որ իւր ծախքով դաստիարակուի, և որովհետեւ ինքը զաւակ չունի, իբրեւ իւր հոգեւոր զաւակ կրթել տալով ազգին նուիրէ զայն։

Տէր, ես չեմ կարող իմ սակաւ դրչով քննադատութիւններ ընել այս կարգի անձանց ուսումնասիրութեան և աւելի կարողութիւն ունեցող դասուն անտարբերութեան վրայ. ձեզ և ձեր ընթերցողաց կը թողում զայն։ Ինձ կը մնայ միայն յանուն փորթուգալեան Մկրտիչ էֆէնտիի շնորհակալութիւն յայտնել այն մեծարու բարերարաց ազգին իրենց ուսումնասիրական զգացմունքը կ'արտայայտեն այսպէս բարի օրինակներով։ Շնորհակալութիւն յատկապէս Մեծ. Մինաս Չերազէֆէնտիին որ իւր ազգասիրութեան նոր փորձով այսպէս առիթ տուաւ ուրիշներու ալ իրեն հետեւելու։ Կը փափաքիմք և կը յուսամք որ տակաւին ուրիշ հետեւողներ ալ լինին. զի՝ ինչպէս Մ...ի մէջ կարդացին ձեր ընթերցողներ՝ փորթուգալեան Մկրտիչ էֆէնտիի տարեկան տեղեկագիրը, տասնեւութ թոչակաւոր և քսան աղքատ ձրի ուսանողներ կան կեդրոնական վարժարանին մէջ։ Աղքատ տղայք ընտրուած են ա՛յն յուսով որ ուսումնասէր ազգայինք մէյմէկ տղայ որդեգրելով բարեհաճին հոգալ նոցա տարեկան ծախքն, որպէս զի անձնանուէր Հիմնադիրն կարենայ իւր նպատակն անխափան շարունակել։ Նախակրթարանի տարեկան ծախքն է 12 մէճիտ իսկ, Ուսումնարանինը 20 մէճիտ։

ԹԵՐԹՈՆ ՄԱՍԻՍԻ

(84)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՈԾ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

6.

ԱԶԱՏՈՒՄ

կութեան ամենէն երկար և մնանանդ ամենէն սրբատայոյզ ժամերն եղան։ Մէն մի սեպի հարուած վերջինը կը թուէր մեզ. բայց անոր ետեւէն ուրիշ հարուած մը կը լսուէր, և այն ուրիշին ետեւէն ալ ուրիշ մը։

Մերթ ընդ մերթ հարցում մը կը վերսկսէր։

— Նօթի՞ էք։

— Այո, յոյժ նօթի։

— Կրնա՞ք սպասել թէ սաստիկ տկարացած էք. բարակ ծակ մը ծակելով մեր ջուր պիտի ղրկուի ձեզ, բայց ասով ձեր աղատութիւնը կրնայ քիչ մը ուշանալ. եթէ կրնաք սպասել, աւելի շուտ կ'աղատիք։

— Կ'սպասենք. աճապարեցէք։

Լոգարաններուն գործողութիւնը վայրկեան մ'իսկ դադրած չէր, և ջուրը միշտ կը նուազէր։

— Իմացու թէ ջուրը կը նուազի, ըսաւ Վարժապետը։

— Գիտենք. թէ՛ այս բացուած ճանբէն և թէ՛ ներքնուղիէն օգնութեան պիտի դանք ձեզ... անյապաղ։

Սեպի հարուածները թուլցան։ Անչուշտ կ'սպասէին որ ծակ մը պիտի բացուէր, և որովհետեւ մեր դիրքն հասկցուցած էինք, կը վախնային որ վլում մը տեղի կ'ունենար, որ մեր գլխուն վրայ իյնալով, մեզ կը վիրաւորէր, կ'սպաննէր, կամ ջուրին մէջ կը գահավիժէր։

Վարժապետը հասկցուց մեզ թէ օդին յանկարծական ծաւալումէն ալ կը վախցուէր, որովհետեւ ծակ մը բացուելուն պէս՝ օդը թնդանօթի ռումբի պէս իյնալով՝ ամէն բան կրնար տապալել։ Ուստի պէտք է զգոյշ կենանք և հսկենք մեր վրայ, ինչպէս որ ճանբան ծակող գործաւորը կը հսկեն իրենց վրայ։

Սեպի հարուածներէն զառիվերին շրջապատը սարսելով՝ ածուխի կտորներ կը բրդէին զառիվերին գլխէն, և գլորելով ջուրին մէջ կը թափէին։

Տարօրինակ բան. որչափ կը մօտենար մեր ազատութեան վայրկեանն, այնչափ կ'աւելնար մեր տկարութիւնը. ածուխի մանրուքներուն մէջ պառկած՝ չէի կրնար թեւերուս կրթնելով ելնել նստիլ. կը դողայի, բայց չէի մաբր։

Վերջապէս, ածուխի խոշոր կտորներ բրդելով վար գլորեցան մեր մէջէն. ծակը բացուած էր զառիվերին գլխէն. լապտերներուն լոյսը կուրցուց մեր աչքը։

Բայց, անմիջապէս յետոյ դարձեալ մութին մէջ մնացինք. սարսափելի օդահոսանք մը, թաթառ մը իւր հետ ածուխի կտորուանք և ուրիշ ամէն տեսակ նիւթեր քշելով, լապտերները մարեց։

— Օդահոսանքն է, մի վախնաք, լապտերները նորէն պիտի վառին, սպասեցէք։

Սպասե՛լ, դարձեալ սպասե՛լ։

Բայց նոյն վայրկենին մեծ շուինդ մը լսուեցաւ ներքնուղւոյն ջուրին մէջ, և ետեւս դառնալով՝ պայծառ լոյս մը տեսայ որ ջուրին մէջ կը քալէր։

— Սիրտ առէք, սիրտ առէք, կը գոչէին.

Եւ մինչ բացուած ճանբէն ներս մտնելով ձեռք կուտային վերի նստարանին վրայ գտնուող մեր ընկերաց, ներքնուղւոյն կողմէն ալ մեր քով կը հասնէին ճարտարապետին առաջնորդութեամբ, որ ամենէն առաջ զառիվերէն վեր վազեց, և ես զիս անոր թեւերուն մէջ գտայ՝ առանց կրնալու իսօք մ'արտասանել։

Եւ ժամանակն էր, վասն զի սիրտս նուազեցաւ։

Սակայն զդացի որ զիս կը տանէին. և երբ ներքնուղիէն դուրս կ'ելնէինք, ծածկոյթներու մէջ կը փաթթէին զիս։

Աչերս զոցեցի, բայց շատ չանցած խստղում մ'ըզգալով՝ բանալու ստիպուեցայ։

Լոյսն եկած էինք։

Նոյն միջոցին սպետակ մարմին մ'ինկաւ իմ վրայ. Բաբին էր, որ մէկ ոստմամբ ճարտարապետին թեւերուն մէջ նետուելով, երեսս կը լիզէր։ Մինանդամայն զդացի որ ալ ձեռքս բռնելով, կը համբուրէին զիս.

— Ռէմի, ըսաւ տկար ձայն մը (որ Մաթիային էր.)։ Շուրջս նայեցայ, և տեսայ մեծ բազմութիւն, երկու կարգի վրայ կուտուած, մէջ տեղէն անցնելու ճանբայ մը թողլով մեզ։ Խոր լռութիւն կը տիրէր բազմութեան մէջ, վասն զի պատուէր եղած էր որ մեր սիրտը չյուզեն աղաղակներով. բայց իրենց կեցուածքն ու նայուածքը կը խօսէին իրենց շրթանց տեղ։

Առաջին կարգին մէջ թուեցաւ ինձ տեսնել ճերմակ շապիկներ և ոսկեզօծ զարդեր, որ արեւուն լուսէն կը շողշողէին. վառոսի եկեղեցական դասն էր, որ հանքին մտից առջեւ եկած էր՝ մեր ազատութեան համար աղօթելու։

Երբոր մեզ տեսան, ծունդի վրայ եկան չոր հողին վրայ, վասն զի փոթորիկէն թրջած հողը, տասն և չորս օրէ ի վեր չորցած էր։

Քսանի չափ թեւեր երկնցան զիս առնլու համար, բայց ճարտարապետը չուզեց տալ զիս, և պանծալով իւր յաղթանակին վրայ, ուրախ և գոռոզ, մինչեւ գրասենեակը տարաւ ուր անկողիններ պատրաստուած էին մեզ համար։

Երկու օր յետոյ, վառոսի փողոցներուն մէջ կը պարտէի Մաթիայի, Ալէքսիի, և Բաբիի հետ։ Ճանբուս վրայ ամէն մարդ կը կենար և ինձ կը նայէր։

Ոմանք քովս գալով ձեռքս կը սեղմէին արտասուելով։ Ոմանք ալ երեսնին անդին կը դարձնէին։ Այս վերջինները սգաւոր էին և դառնութեամբ կը հարցնէին իրենք իրենց թէ թէ ինչո՞ւ այս որբ տղան կրցած է ազատիլ, մինչ ընտանեաց հայր ու որդին տակաւին հանքին մէջ էին, թշուառ դիակներ, ծփեալ ու տարուբերեալ ջուրերէն։

Բայց զիս այսպէս ճանբէս արգելողներէն ոմանք օձիքս դիւրաւ չէին թողուր. զիս ճաշարան կամ սրճարան կը հրաւիրէին։

— Կրածներդ պատմէ մեզ, կ'ըսէին,

Ես ալ չնորհակալ կը լինէի առանց ընդունելու, վասն զի բնաւ չէր յարմարեր ինձ երթալ գլխուս եկածները պատմել օտար մարդոց, որք կը կարծէին վարձատրել զիս ճաշով կամ դաւաթ մը գարեջրով։

Մանաւանդ որ ես աւելի կը սիրէի լսել քան թէ պատմել, և մտիկ կ'ընէի զԱլէքսի և Մաթիա, որք մեր դեռանին տակն եղած միջոցին դեռանին վրայ անցած իրողութիւնները կը պատմէին ինձ։

— Երբ կը մոռանի թէ դու ինձ համար մեռած էիր, կ'ըսէր Ալէքսի, թեւերս ու ոտներս կը կորսէին, վասն զի քեզ ստուգիւ մեռած կը կարծէի։

— Ես բնաւ չէի հաւատար քու մեռած լինելուդ, կ'ըսէր Մաթիա. չէի գիտեր թէ դու պիտի կրնայիր ողջ դուրս ելնել հանքէն կամ ժամանակին պիտի կրնայի՞ն հասնիլ քեզ ազատելու, բայց սակայն կը հաւատայի որ դու խեղդուած չէիր կրնար լինել, այնպէս որ եթէ ազատման աշխատութիւնները բաւական արագ քալէին, պիտի կրնային քեզ ողջ գտնել հանքին մէկ անկիւնը։ Ուստի, երբոր Ալէքսի կը մորմոքէր և կուլար քու վրայ, ես կը պնդէի սրտատանջ թէ «մեռած չէ, բայց թերեւս պիտի մեռնի։» Եւ ամենուն կը հարցնէի. «Ո՞րչափ ժամանակ կրնայ մարդ ապրիլ առանց բան մ'ուտելու։ Ե՞րբ կրնան ջուրն սպառել։ Ե՞րբ կրնայ բացուիլ ծակուած ճանբան։» Ոչ ոք կրնար թոր այօք։

Ոմանք ալ երեսնին անդին կը դարձնէին։ Այս վերջինները սգաւոր էին և դառնութեամբ կը հարցնէին իրենք իրենց թէ թէ ինչո՞ւ այս որբ տղան կրցած է ազատիլ, մինչ ընտանեաց հայր ու որդին տակաւին հանքին մէջ էին, թշուառ դիակներ, ծփեալ ու տարուբերեալ ջուրերէն։

Բայց զիս այսպէս ճանբէս արգելողներէն ոմանք օձիքս դիւրաւ չէին թողուր. զիս ճաշարան կամ սրճարան կը հրաւիրէին։

— Կրածներդ պատմէ մեզ, կ'ըսէին,

Ես ալ չնորհակալ կը լինէի առանց ընդունելու, վասն զի բնաւ չէր յարմարեր ինձ երթալ գլխուս եկածները պատմել օտար մարդոց, որք կը կարծէին վարձատրել զիս ճաշով կամ դաւաթ մը գարեջրով։

Մանաւանդ որ ես աւելի կը սիրէի լսել քան թէ պատմել, և մտիկ կ'ընէի զԱլէքսի և Մաթիա, որք մեր դեռանին տակն եղած միջոցին դեռանին վրայ անցած իրողութիւնները կը պատմէին ինձ։

— Երբ կը մոռանի թէ դու ինձ համար մեռած էիր, կ'ըսէր Ալէքսի, թեւերս ու ոտներս կը կորսէին, վասն զի քեզ ստուգիւ մեռած կը կարծէի։

— Ես բնաւ չէի հաւատար քու մեռած լինելուդ, կ'ըսէր Մաթիա. չէի գիտեր թէ դու պիտի կրնայիր ողջ դուրս ելնել հանքէն կամ ժամանակին պիտի կրնայի՞ն հասնիլ քեզ ազատելու, բայց սակայն կը հաւատայի որ դու խեղդուած չէիր կրնար լինել, այնպէս որ եթէ ազատման աշխատութիւնները բաւական արագ քալէին, պիտի կրնային քեզ ողջ գտնել հանքին մէկ անկիւնը։ Ուստի, երբոր Ալէքսի կը մորմոքէր և կուլար քու վրայ, ես կը պնդէի սրտատանջ թէ «մեռած չէ, բայց թերեւս պիտի մեռնի։» Եւ ամենուն կը հարցնէի. «Ո՞րչափ ժամանակ կրնայ մարդ ապրիլ առանց բան մ'ուտելու։ Ե՞րբ կրնան ջուրն սպառել։ Ե՞րբ կրնայ բացուիլ ծակուած ճանբան։» Ոչ ոք կրնար

(Շարունակելի)

Այս առթիւ կը ծանուցանեմ նաեւ որ ի նպաստ կեդրոն վարժարանին վանէն մեզ ղրկուած նուիրատուներէն 1,000 ղրուշի մասը ուած է։ 1,000 ղրուշի ալ Վանցի Սմբատեան Մեծ. Մահ. Յարութիւն Աղայի ձեռամբ եգիպտոս խրկուեցաւ։ Թէպէտեւ մենք խոստացած էինք նուիրատուից անունները մի առ մի հրատարակել Մասիսին մէջ, սակայն նուիրատուներու բուներ տակաւին մեր ձեռք հասած չեն ամբողջովին թէ՛ Եգիպտոսէն և թէ՛ տեղս հաւաքուածներէն. ուստի կը խոստանամ դարձեալ հրատարակել երբոր ամբողջովին ձեռքս հասնին. առ այժմ շնորհակալութեամբ հանդերձ ներողութիւն կը խնդրեմ արգոյ նուիրատուներէն։

Խնդրելով որ ներկայս հրատարակելու շնորհ ընէք, կը մնամ։

Ձեզ իմ խորին շնորհակալութիւնս։

ԵՂԻԱԶԱՐ ԽԱՂԱԽՈՐԴԵԱՆ

ԽԻԶԱՆԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

...Խմբագիր

Պատուական լրագրոյդ այս հինգշաբթի աւուր 3601 թուով հրատարակեալ Ազգային Տարեկան Տեսութեան շարունակութեանը մէջ, դաղանի ընկերական վարժարանաց 1883–1884 տարւոյ մէջ ներկայած վիճակին վրայ խօսելով, երբ կարդը Խ. Ուսումնասիրաց ընկերութեան կուգայ, կ'ըսէք. «Խիզանու Ուսումնասիրաց ընկերութեան դպրոցներն, որչափ ալ նախնական վիճակի մէջ գտնուին, կը գործեն այնպիսի միջավայրի մը մէջ, ուր մեծ բարիք կրնան արտադրել, և այս տեսութեամբ անոնց ալ յարատեւութիւն միայն կը մաղթենք, տեսնելով մանաւանդ այն կէտը զոր Ս. կոչմամբ Ընկերութիւն՝ ասոր իւր կեդրոնատեղն այն մէջ։»

Այս քանի մը տողերու մէջ ընկերութեանս նկատմամբ նշանակել ուզուած ծանօթութիւնն սխալ տեղեկութեան վրայ հիմնուած և հասարակաց կարծիքն դայթակղեցնելու բնութիւն ունենալով, նորընտիր Գործ. Ժողովս կը փութայ ներկայիս ուղղել Ձեր տեսութիւնն, իրաւունքն դայթակղեալ մնաց։

Իրաւ է թէ անցեալ տարւոյ ընթացքին մէջ, ներքին և արտաքին մի քանի տխուր դէպքեր, ու դժուարութիւններ եկան պահ մը խանգարել ներդաշնակութիւնն՝ ընկերութեանս վարչական կազմակերպութեանը մէջ (*), այլ արդ բարեբաղդ եմք յայտարարելու որ իրաց տարբեր վիճակ մը կը պատկերանայ ընկերութեանս գործոց մէջ, զի այլ եւս նոյն դժուարութիւնքը բարձուած, կեդրոնական ժողովն նորանոր տարերքներով վերակազմուած, և նոր գործադիր ժողով ընտրուած լինելով, ընկերութեանս գործառնութիւնք նոր զարկ, նոր կենդանութիւն սկսած են առնուլ։ Ընկերութեանս կեդրոնական ժողովն ու նորընտիր գործադիր ժողովս մի քանի ամիսներէ ի վեր ստէպ կը դումարուին եռանդալից, և համերաշխութեամբ յարատեւ կ'աշխատին՝ ընկերութեան զարգացման համար բանաւոր միջոցներ խորհելով, տնօրինելով և գործադրելով։ Ուստի ընկերութիւնս այսօր ո՛չ միայն չփոթ և կազմալուծեալ վիճակի մէջ չէ, այլ անցեալ տարւոյ հետ բաղդատմամբ շատ աւելի գոհացուցիչ վիճակ մ'ունի. իւր բաժանորդացութիւն վերջերս զգալի կերպիւ աւելցած է և օր ըստ օրէ կ'ստուարանայ։ իւր ելեւմտքն առաւել եւս բարւոքած են, և վարչական գործառնութիւնք աւելի կանոնաւորուած։ Իսկ գալով մեր գիւղական դպրոցաց, որ ի Խիզան գաւառ, նոքա չեն այնքան նախնական վիճակի մէջ որքան կը կարծէ Մասիսի խմբագրութիւնը. կրնանք հաստատակ յայտարարել թէ նոքա, ուրիշ կրթական ընկերութեանց գիւղական դպրոցաց հետ բաղդատմամբ, նուազ բարեկարգ և իրենք գաւառին համար նուազ արդիւնաբեր եղած չեն։ Այսպէս լինելով հանդերձ, Գործադիր ժողովս ո՛չ միայն իւր արդի դպրոցներն օր ըստ օրէ առաւել եւս բարեկարգելու ջանադիր կը գտնուի, այլ և կը յուսայ թէ ի մօտոյ բարեբաղդութիւն պիտի ունենայ նոցա թուոյն վրայ աւելցնելու մի քանի հատ եւս, որոց բացման համար հարկ եղած նախապատրաստական խորհրդակցութեամբք և քննութեամբք կ'զբաղի այժմ։ Մեր և մեր նախորդաց աշխատութեանց արդիւնքն արդէն զգալի եղած լինելով բուն իսկ Խիզան գաւառի մէջ, յուսով եմք թէ ազգայինք ապագային մէջ աւելի համակիր աչօք պիտի նային ընկերութեանս և իւրեանց քաջալերութեամբ պիտի պատուեն զայն։ Ահա այս համոզմամբ ընկերութեանս վարիչ մարմինք անվհատ կը գործեն և պիտի շարունակեն գործել լրիւ մնջիկ, առաւել գործ արտադրելու համար քան աղմուկ և ամլութիւն։

Գործադիր ժողովս այս առթիւ կը խնդրէ Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութենէն որ Ընդարձակ Օրացոյցի յառաջիկայ 1885 տարւոյ տպագրութեանը մէջ բարեհաճի չմոռնալ տեղ տալու Ընկերութեանս անուան՝ ի շարս միւս կրթական ընկերութեանց, և կանխաւ ընդունի մեր խորին երախտագիտութիւնը։

Խնդրելով Ձեր խմբագիր, որ հաճիք ներկայս հիւրընկալել Ձեր պատուական լրագրոյն մէջ, կը մնամ։

Ձեզ կանխաւ մեր շնորհակալութեաց հաւաստիքն, որով մնամք ի գիւղս Գործադիր Ժողովոյ

Խիզանու Ուսումն. Ընկ.

Ատենադպիր Ատենապետ

Յ. Գ. Փալատչեան Յարութիւն Օ. Շահէն

1884 փետր. 6

Կ. Պոլիս

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՆՑ

(Շարունակութիւն)

Արդ, կանանց խորհրդարան մուտ գտնելուն հետ ի միասին վրէժառութիւնք ալ սկսան։ Ընտանց մասնակցած առաջին վիճաբանութիւններէն սկսեալ, արք չուարեցան նոյն իսկ իրենց ստորութեան զգացմամբը։ Չենք ըսեր թէ այն պատճառաւ զի ատենաբանուհեաց բեմէն արտասանած փաստերը լաւագոյն էին քան ատենաբաններու, ընդհակառակն, շատ լեզուներ կը միտէին իսկ թէ անոնց փաստերը նուազ տոկուն և տրամանութեան տեղ կրնան տուողներեալ էին. բայց ասոնք յետադիմականներու խօսքեր էին, որոց չարժեր հաւատ ընծայել։ Ճշմարիտը սա է թէ կանայք խորհրդարանական ոճով «անձնաւորութիւն» կոչուած ահարկու զէնքն (1) ա՛յն աստիճան յանդգնութեամբ և ա՛նչափ ճարպիկութեամբ կը գործածէին որ իրենց հակառակորդք ալ ի բերան կը մնային։ Արք կռուելու համար անոնց հաւասար զօրութիւն չունէին. ուստի և վհատութիւնը պատեց զիրենք ու համբերութիւնն հատաւ։ Օր մ'ալ որ նիստը մասնաւորապէս անհանդուրժելի եր եղած, արք երեսփոխանք երկուց խորհրդարանաց միահամուռ մեկնեցան սրահէն. այս մեծ սխալ մ'էր որ գործեցին. ընդդիմադիր կուսակցութիւնն ասով ինքնիշխան դիրք մը կորզելուն պէս փութով ձեռնարկեց օրէնքները վերաքննել, և դայս կատարելու համար ամենէն պարզ ելանակաւն ընթացաւ, այսինքն մեծ բարենորոգմանէ առջի օրէնսդրութիւնը պա՛ղդպէս վերահաստատեց՝ միայն սեռերուն կարգը փոփոխելով. ուր օրէնսդիրը «մարդ» գրած էր՝ «կին» դրուեցաւ, ուր «կին» գրած էր՝ «մարդ» գրուեցաւ։ Ընդհանուր առմամբ, իրաւունք ունէին այսպէս վարուելու. հազարաւոր տարիներէ ի վեր որ արք օրէնքներ կը դնէին կանանց վրայ, հանապազ աչքէ վրիպեցուցած էին սա սկզբունքը. «Մի ըներ ուրիշին ինչ որ չես ուզեր որ ուրիշն ընէ քեզ». այժմ ալ ասանց դործածած պատիժ իրենց դէմ կիրառութեան կը դրուէր։

Այս մեծ յեղաշրջումը կատարուած ու իւր պտուղները տուած էր այն պահուն յորում կ'սկսի վերոյիշեալ Ապոստոլենին Ատոնց գիրքը։ Կիները գրաւած էին հասարակային պաշտամունք և ազատ արուեստք. նախարար, օրէնսդէտ, թղթատար, ոստիկան, ամենը եղած էին։ Պ. Ուօլթր Պէզենդ բնականաբար կը ջանայ ցուցնել թէ ատոնց կառավարութեան օրով ամէն բան յոռի ընթացք մ'ունէր։ Ես իւր կարծիքէն չեմ, այլ կ'ըսեմ թէ մարդկային բոլոր գործոց մէջ եղածին նման, այժմ ալ ակեկի և գէշի խառնուրդ մը կար. միայն թէ լաւ կամ յոռի ընթացող գործերը մի և նոյն գործերը չէին ինչ որ կար արանց նախկին կառավարութեան ներքեւ։

Արուեստագիտութիւնը վնասուած եր։ Վանդգարեր կամ առողջութիւնը խանդարող արհեստներու դէմ գործաւորը պաշտպանելու մարդասիրական եռանդեամբ օրէնքներ դնելով՝ նոր իշխանութիւնը պարտաւորուած եր շատ մը գործարաններ գոցել, որով Պիրմինկամի և Մանչէսթերի նման քաղաքաց դաշտային երեւոյթ մը տրուած եր։

Արու տղայոց ազգիտութիւնն, որոց ա՛յնչափ բան միայն կ'ուսուցուէր որչափ կը բովանդակէին հին ատենուան աղջկանց վարժարաններու ուսմանց յայտագրերը, մահաբեր հարուած մը տուեր եր գրոց և գիտութեանց։ Կանայք դառն կերպիւ ի դերեւ հաներ էին իրենց կուսակցութեան այս մասին տաած բոլոր յոյսերը, թէև բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու յատկացեալ ամէն հաստատութիւններ իրենց ձեռքն անցուցեր էին, 1883 թուին Ֆրանսացի երիտասարդի մը տուած քննութիւններուն չափ իրենք ալ քննութիւններ տուեր, անհամար վկայագրեր կորզեր, ու դէղ առ դէղ մատեաններ գրեր էին, բայց բան մը, բա՛ն մը միայն պակսեր եր.—հնարողութեան կարողութիւնը չեր եկած։ Ժօզէֆ տը Մէսթրի առ իւր դուստրն գրած հռչակաւոր նամակն ի միասին այն հրաշակերտաց ցոյց արք գործած են և կանայք չեն գործած, աղատագրութենէն հարիւր յիսուն տարի յետոյ այնչափ ճիշդ եր որչափ ճիշդ եղած եր այդ մեծ յետադիմականին դայն գրած օրը։

Պատկերը նսեմացնող դեռ ուրիշ մի քանի ստուերներ կային արդարեւ, բայց փոխարինութիւնք ալ արհամարհելի չէին։ Խաղաղութիւնը, եթէ ոչ գոհունակութիւնը, բոլոր անգլիական ընտանեաց մէջ տիրած եր։ Իմաստուն կարգադրութեամբք պատրաստուած քանի մը զսպողական միջոցներ սոյն ընտանիքներէն վաներ էին այն բռնութեան սովորոյթներն որոցմով հին ատենը Մեծին–Բրիտանիոյ խաժամուժը բրտութեան հռչակ մ'ստացած եր։ Կիներին ծեծող ամուսնոց բանտարկութիւնը հաստատուածին պէս անգլիացի ամուսիններուն բարքը մեղմացեր, և տնային կեանքի փոփոխմամբ ալ կերպարանափոխութիւնն աւարտեր եր։ Մայրերը դուրսը պարապել ձեռնարկելէն ի վեր, հարկ եր եղած որ հայրերն ալ ներսն անոնց տեղը բռնեն։ Սոքա տունը կը յարդարէին, տղայքը կը խնամէին, ճաշ կը պատրաստէին, և իրենց բնաւորութիւնն ալ այս հանդարտիկ պարապմունքներէն զգալի կերպով օգտուեր եր։

(Շարունակելի)

ՄԻՍԻՕՆԱՐԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻ ԿՈՒԻԼ

—o—

Միսիոնարք միշտ սահմանի կը-ռիւ ունին այն ընկերութեանց ու եկեղեցեաց հետ, որ իրենց գրաւնուած կողմերը միսիոնար կը ղրկեն։

Առանց մասնաւոր շահու նկատումի մ'ունենալու, սոսկ բարիք մ'ընել ուզող մարդը բնաւ մէկու մը հետ կռիւ չըներ թէ «ինչո՞ւ իմ ողորմած մարդուս դու ալ ողորմութիւն կ'ընես»։

Եթէ ես բարի մարդ մ'եմ և այս ինչ աղքատին մսիլը տեսնելով ձեռք մը հանդերձ տամ անոր, բնաւ չպիտի բարկանամ երբ ուրիշ մ'ալ բերէ նոյն աղքատին կոչիկ մը տար, և ուրիշ մ'ալ՝ կերակուր։ Եթէ իրաւ իմ չարժառիթս աստուած պաշտական սէրն ու գութն է, տարակոյս չկայ որ չէ թէ միայն չպիտի բարկանամ իմ մեղքցած ու գթութիւն ցոյց տուած աղքատիս վրայ ինձ նման գութ յայտնողներուն դէմ, այլ և շնորհակալ պիտի լինիմ անոնց, և գթութեան մէջ նենգութիւն չունեցող Յիսուսի պէս խորհելով՝ առ այն աղքատն ցոյց տրուած աղէկութիւնը ինձ եղածի պէս ալ պիտի ուրախացնէ։ Երբ փոխանակ «ինչ որ անոնց ըրիք, ինձ ըրիք» ըսելով շնորհակալ լինելու, կռուի կը բռնուիմ ամէն անոնց հետ որ իմ մեղքցած մարդս վրայ իրենք ալ գութ կը յայտնեն, այն ժամանակ ամէն ողջամիտ մարդ իրաւամբ իմ վրայ պիտի կասկածի, և կասկածէն ալ անդին անցնելով պիտի տեսնայ որ իմ յայտնած գթութեանս տակը մեծ նենգամտութիւն մը կայ ծածկուած։

Արդ, ողջամիտ անձանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ Պոլսոյ Միսիոնարաց առ Նիու Եօրք Ինտիփենտէնտ լրագրին ուղղած նամակէն (թիւ 1832) ըրած քաղուածիս վրայ, որ դառն դանդատ մ'է իրենց օրէնսդրաց ճանչցած այլ և այլ ընկերութեանց կողմանէ ղրկուած հոյ գիսիոնարաց դէմ։

ՄԻՍԻՕՆԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. Պոլսէն շաբ մը հեռագրական դեղեկութիւն

«Տր. Հայկունի, որ մօտերս Մը-«կըրտիչեան Հրատարակութեան Ընկերութեան կողմանէ Յաճկաստան «ղրկուած միսիոնար մ'է, նոր քա-«րոզչութեան պաշտօն մ'սկսաւ Կ. «Պոլսոյ մէջ, նման Մր. Շիւմանեա-«նի առաջնորդութեամբ եղած պաշ-«տօնին որ Քրիստոսի Աշակերտաց «և Տր. Յօպրաշեանին որ Բարեկա-«մաց Ընկերութեան կը վերաբե-«րին։ Այս նոր պաշտօնները հայե-«րէն լեզուաւ կը կատարուին, և «քաղաքին այն մասին մէջ, ուր է «Ամերիկայի Պօրտ Ընկերութեան «միսիոնարաց տեսչութեան տակ «աճած ժողովրդեան եկեղեցին։ «Ցաւալի է տեսնել որ այս նոր «գործակատարները՝ այսչափ աղէկ «կերպով հաստատուած գործի մը «մօտ դրացնութեան մէջ կը տե-«ղաւորեն ինքզինքնին, իբր թէ ա-«նոր հետ մրցելու երեւոյթով մը։ «Հայոց մէջ գործելու համար, քա-«ղաքը բաւական ընդարձակ է. ուս-«տի կրնան իրենց յարմար տեղեր «ընտրել, որով արդէն Աւետարա-«նական եղած ժողովուրդէ մը ուն-«կընդիրներ քաշելու վտանգը տե-«ղի չպիտի ունենար։»

Այսպէս, Հայոց հիւրերը իրարու դէմ կը դժգոհին։ «Միւսաֆիր միւսաֆիրտէն հաղ իթմէզ. էվ սահիպի իքիսինտէն տէ»։

Զենք ըսեր թէ Միսիոնարքը սուտ կը խօսին. բայց արդարութիւնը մեզ կ'ստիպէ ըսելու թէ իրենց խօսածներուն մէջ ճշդութիւն չկայ։ Վերոյիշեալ հայ Միսիոնարքը ամենն ալ իրենց պաշտօնը հայերէն լեղուաւ չեն կատարեր. Տր. Հայկունին տաճկերէն լեղուաւ կը կատարէ իւր պաշտօնը։ Կէտիկ բաշ բընակող Հայ միսիոնարքը ալ վանկացուց դրացի չեն։ Սակայն արդեօք Պատ. Միսիոնարքը պիտի հաճի՞ն որ Հայ Միսիոնարքը Պոլսոյ որ և է մէկ մասին մէջ բնակին, կամ մինչեւ իսկ Պոլսէն ալ ելլելով Յաճկաստանի ուրիշ քաղաքաց մէջ գործեն...։ «...»։

* * *

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

—o—

ԴԱՍ Զ.

ԲՈՒՍՈՑ ՍՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՆ ԵՒ ՆՈՅՆ ՊԱՇՏՕՆԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

«Աբսոն բուսոց թերանն է, բուն ալիւնային դրուրիւն, տերեւներն սպամատն և բուսերը կը նեղեցուցին։»

(Շար. եւ վերջ)

ԲՈՒՆ — Ցնկոց բունն եւ իւր ստորաբաժանմունքներն (ճիւղերն) արմատի եւ տերեւներու միջնորդներն են. արմատէն ծծուած բուսոց խիւսն բունին կեդրոնին շրջակայ խողովակներէն անցնելով՝ կը հասնի մինչ տերեւներն, ուր պատրաստուելէ վերջ ինչպէս պիտի տեսնենք, մնացեալն կրկին բունի միջոցաւ վար կ'իջնայ, բայց ոչ մի եւ նոյն ճամբով, այլ դէպ արտաքին կողմն, կեղեւի եւ բունի մէջ տեղն. եւ ասոր ապացոյց՝ եթէ տունկի մը եւ կամ ծառի մը կեղեւէն շրջանակաձեւ մաս մը հանենք, ծառը կը շարունակէ իւր կեանքն. ըսել է թէ մնունդն մինչեւ տերեւները կը բարձրանայ միջին կողմէն. բայց վերադարձի ատեն այդ կտրուած տեղը կոչտ մը ձեւացնելով քիչ ժամանակէն կեղեւը կը վերակազմուի եւ որ կը հաստատէ թէ վերադարձող խիւսը կեղեւի ներքին կողմն վար կ'իջնայ։ բոյսի մը բունին աճումն այդ տեղէն կը լինի, այսինքն կեղեւի ներքին կողմէն։

Կան տունկեր որք բուն չունին, ինչպէս խոզերն կամ ջրմուռներ (ալկ), եւ ոմանցն ալ այնչափ փոքր է որ չտեսնուիր, ինչպէս ատեպղին։ Ոմանց բուներն հողին մէջ կը գտնուին եւ անդ կոճղեղի (օնեօն, պիւլպ) ձեւեր կ'առնեն որպէս սոխն։ Երբեմն մի մասը միայն հողին տակը գտնուելով կ'ուռի, եւ իբր մթերանոց կը ծառայէ, ինչպէս գետնախնձորն որ ուռեցած բուն մ'է, ուր կը մթերի միկուղն։

Կան տունկեր, որոց բունը սողուն է որպէս եղակենին, ոմանցն պատաղէչ (տէկոէնրանդ) ինչպէս բաղեղն (վիեռ թէռէսթ) եւ այլք մանիչ (վօլիսպիլ) են որպէս լուբիա։ Մշակութեան մէջ պարտիմք անոնց օգնական նեցուկներ (թիւթէօռ) տալ, որոց վրայ կրնան սողալ, մագլել եւ ոլորիլ։

ՏԵՐԵՒ. — Տերեւներն երկու մասերէ կը բաղկանան, կոթուն (բէսիօլ) եւ թերթն (լէմպ). առաջինն նեարդի խուրձերէ բաղկացեալ է ունենալով հանդերձ տերեւի մնունդ մատակարարող խողովակներ. կոթունի, նեարդի խուրձերն տերեւին թերթին մէջ մանալով կը բաժնուին եւ կ'ստորաբաժանուին. այս նեարդային մասերուն մէջ կը գտնուին բջիջներն։ Այս բջիջներ քլորոֆիլ անուանեալ բորակածնային կանանչ մարմնիկն հարուստ են, որոյ պարտին իրենց կանանչութիւնն։ Տերեւները չորս կարգի պաշտօններ ունին որք են.

Ա. Շոգիացուցիչ կամ արտաշնչութիւն. — Ամանաներէն տերեւներն հասած ջուրի մեծ մասն անդ կը շոգիանայ, եւ այս շոգիացմամբն է որ՝ ինչպէս ըսինք՝ պարապ մը դոյանալով վարէն վեր ծծում մը յառաջ կը բերէ։

Բ. Զոյգի պարբերութիւն. — Ջերմութեան եւ լուսոյ ազդեցութեան տակ, ջուրի մի փոքր մասը թթուածինի եւ ջրածինի կը տարրալուծուի։

Գ. Աճումն. — Տերեւները կը ծծեն օդի ածխային թթուն, եւ զայն լուսոյ ճառագայթից եւ իրենց բջիջներու մէջ պարունակեալ քլորոֆիլի ազդեցութեամբ բնածուխի եւ թթուածինի կը վերածուի. այս վերջինն յոգս կը ցնդի իսկ բնածուխն ջուրի տարրալուծմամբ յառաջ եկած ջրածինի եւ թթուածինի հետ միանալով (տես դաս Բ.) կը կազմեն եռատարրեան մարմիններն նշայ, շաքար, փեկուղ, խէժ եւն. այս եռատարրեան մարմիններն բորակածնի հետ միանալով կը կազմեն չորեքատարրեան մարմիններն, որոց հետ կը միանան հանքային տարերք. աւասիկ այսպէս բուսոց սնունդն պատրաստուած կը լինի. եւ արդար իրաւամբ կ'ըսեն թէ «տերեւներն բուսոց խոհանոցներն են»։ Այս պատրաստեալ մարմիններն մնացեալ ջուրի հետ դէպի արմատ կը վերադառնան անցնելով բոյսերու կեղեւի ներքին կողմէն. իրենց ճամբու վրայի մասերն կը սնուցանեն, կ'աճեցնեն եւ այսպէս կ'սպառեն։ Կը տեսնուի ասոր թէ ինչ որ է աւշային եւ արենային դրութիւնն կենդանեաց համար, նոյնն է բունի խողովակային դրութիւնն բուսականաց համար։

Ջրային եւ օդային արմատներն որք արեգակի ճառագայթներն կ'սառանան, իրենց շուրջն գտնուող ածխային թթուն ծծելով բնածուխն կը հաստատեն. իսկ թթուածին դուրս կ'ուտան։

Գ. Շնչառութիւն. — Բոյսերն կենդանեաց նման կը շնչեն, այսինքն թթուածին ծծելով ածխային թթու կ'արտադրեն ճիշդ հակառակ ամրման երեւոյթին։ Այս շնչառութիւնն միշտ տեղի կ'ունենայ. իսկ ամրումն միայն լուսոյ ատեն այսինքն ցերեկն։ Բուսոց ամէն մէկ մասերն կը շնչեն, նա մանաւանդ մատաղ եւ կանանչ մասերն եւ ի գլուխս ամենեցուն տերեւներն, որոց համար սովորութիւն եղած է. ըսել է թէ «տերեւներն բուսոց թոքերն են»։

Արմատները բուսոց միւս անդամներուն նման կը շնչեն, անթափանցկան եւ խոնաւ հողերուն մթնոլորտն շնորհոգուելով՝ պարունակեալ օդն քիչ ժամանակէն կ'ապականի եւ շնչառութեան արդելք կ'ըլլայ, այն ատեն արմատներն կ'սկսին իրենց հիւսկէնի թթուածինն շնչել, որով պարունակեալ նշայն, շաքարն եւն. ալքօոլի կը վերածուի, բոյսերն կը վնասուին եւ կը մեռնին։ Աւազային հողերն միշտ հովարուելով այս ապականութեան տեղի չեն տար։ Հերկի ամենագլխաւոր նպատակներէն մին է, հողի մթնոլորտն փոխել եւ նորոգել։

Յաջորդ դասով պիտի գրեմ բուսոց արգասաւորութեան եւ հատերու ծլարձակութեան երեւոյթից վրայ։

Ն. ՏԱՂԱՒԻԱՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

(*) Ահա մեք ճիշդ այդ ներքին եւ արտաքին տխուր դէպքերուն ակնարկած կինք. քանի որ ընկերութիւնն այժմ կը յայտարարէ թէ ատոնք բարձուած են, մեք ալ իրենց հետ ուրախակից կը լինինք եւ յաջողութիւն կը մաղթենք։ Մ. Խ.

(1) Հակառակորդին ներքին կենաց, մասերմական առնչութեանց եւ կամ տկար կողմերուն վրայ տեղեկութիւններ ունենալով նուրբ ակնարկութիւններ ընել եւ չփոթել զայն, այս է այդ զէնքն որոյ կանայք հարկաւ տէր են իրենց գիրքով։ Մ. Թ.

Վզին վրայ խոր վերք մը կ'երեւէր։

Վերքին ձեւն որոշակի կը ցուցնէր թէ՝ եռանկիւն դաշոյնով զարնուած էր։

— Կարգաւ կատարենք մեր քննութիւնն, ըսաւ Պ. տը Ժիպրէ՝ նախնական տեղեկութիւններն ստանալէ յետոյ։ պէտք է նախ սպաննելոյն հանդերձները խուզարկել։

Ժօտրլէ ծունկի վրայ դիակին քով գրպանները խուզարկեց։

Բարակ կտաւէ թաշկինակէ մը զատ բան չկար։

— Նայեցէք թաշկինակին վրայ անուան սկզբնատառ կայ, ըսաւ քննիչ դատաւորը։

— Բան մը չկայ, տէր, ըսաւ զարմանօք Ժօտրլէ արագ քննութենէ մը յետոյ, Երնէսթին փողոցին սպաննելոյն պէս ասոր վրայ ալ նշան մը չկայ։

Արդարութեան պաշտօնեայք զարմանօք իրարու երես նայեցան։

Պ. տը Ժիպրէ յարեց։

— Թէեւ թաշկինակին վրայ սկզբնատառ չկայ, թերեւս շապկին վրայ գտնուի։

Ոստիկանն իւր վարժ յաջողութեամբ, սեւ շրջազգեստին կուրծքին կոճակները շուտով քակեց եւ բաճկոնակը (քօրսէ) թուլցուց որ սպանելոյն մէջքը սեղմած եր։

Բաճկոնակն, որ արիւնաթաթաւ էր, ձախ կողմէն ծակուած եր սրածայր գործիքով մը։

— Երկրորդ վերք մ'ալ սրտին վրայ կայ, գոչեց Ժօտրլէ երբոր կնոջ կուրծքը բացաւ։

— Այս վերքն ալ վրի վերքին կը նմանի, եւ դանակիւն դաշոյնով զարնուած եր։

— Կարգաւ կատարենք մեր քննութիւնն, ըսաւ Պ. տը Ժիպրէ՝ նախնական տեղեկութիւններն ստանալէ յետոյ։ պէտք է նախ սպաննելոյն հանդերձները խուզարկել։

Ժօտրլէ ծունկի վրայ դիակին քով գրպանները խուզարկեց։

Բարակ կտաւէ թաշկինակէ մը զատ բան չկար։

— Նայեցէք թաշկինակին վրայ անուան սկզբնատառ կայ, ըսաւ քննիչ դատաւորը։

— Բան մը չկայ, տէր, ըսաւ զարմանօք Ժօտրլէ արագ քննութենէ մը յետոյ, Երնէսթին փողոցին սպաննելոյն պէս ասոր վրայ ալ նշան մը չկայ։

Արդարութեան պաշտօնեայք զարմանօք իրարու երես նայեցան։

Պ. տը Ժիպրէ յարեց։

— Թէեւ թաշկինակին վրայ սկզբնատառ չկայ, թերեւս շապկին վրայ գտնուի։

Ոստիկանն իւր վարժ յաջողութեամբ, սեւ շրջազգեստին կուրծքին կոճակները շուտով քակեց եւ բաճկոնակը (քօրսէ) թուլցուց որ սպանելոյն մէջքը սեղմած եր։

Բաճկոնակն, որ արիւնաթաթաւ էր, ձախ կողմէն ծակուած եր սրածայր գործիքով մը։

— Երկրորդ վերք մ'ալ սրտին վրայ կայ, գոչեց Ժօտրլէ երբոր կնոջ կուրծքը բացաւ։

— Այս վերքն ալ վրի վերքին կը նմանի, եւ

պատճառն իմանաք, այնչափ չպիտի զարմանաք։ Ձեր ղրկած մարդն դեռ Շաբէլ թաղին մէջ խուզարկութեանց զբաղած դտաւ, ուր ասոր պէս գաղտնածածուկ եւ անմեկնելի մարդասպանութիւն մը գործուած եր։ Տեղեկագիրը չինած էք։

— Այո՛։

— Կուտա՞ք ինձ։

— Առէք։

Պ. տը Ժիպրէ կարդաց։

— Տարօրինա՛կ բան, մրմռաց։ ոճիրը գործուած տեղն երթանք։

— Դիակը գտնող գործաւորներն ալ բերե՞լ տամ, հարցուց պահակապետը։

— Այո՛։

Գերեզմանատան պահակներէն մին դնաց գործաւորները կոչելու, որք Ռբրօ փողոցը գինետան մը մէջ նստած կ'սպասէին։

Անմիջապէս գինեպանին ստակը վճարելով՝ գերեզմանատուն գնացին, ուր արդարութեան պաշտօնեայք մէկ երկու վայրկեան առաջ հասած էին։

Բազմաթիւ հետաքրքիր անձինք ուզեր էին դամբարանին մօտենալ, բայց ոստիկանք իրենց արուած հրամանը ճշդիւ կատարելով՝ զանոնք բաւական հեռուն կեցուցած էին։

Թաղին ոստիկանապետը ձիւնին վրայի արեան նշանները ցոյց տուաւ, որով կրցած էին ոճրին գործուած տեղը գտնել։

Տեղեկագրին պարունակութիւնը բերանացի կրկնեց, այսինքն թէ՝ դամբարանին դրան կողմ-

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ 245,682 „ „

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՕՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կընայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Գալատայ եւ մօտակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ԻԹՈՒՐՔԻԱ
Ր. Ֆ. ԲԱՈՒԹ
Ղալաթիա, Հալաճեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Յ. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

ԾԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՅԱԿԱՆ ՐԷԺԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԱԶԴ

Թուրքիոյ ծխախոտի Ռէժիի վարչական խորհուրդը կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ Ռէժիի ընկերութիւնը 1884 ապրիլ 2|14 ին գործի պիտի ձեռնարկէ։

Կ. Պոլիս 11|23 յունվ. 1884

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԵՐԻ

ԻԼԱՆ

Պալատ իսկէլէսինտէ քալաֆաթ մէյտանը իւէ պիր պապ մաղազա վէ պիր պապ պաքքալ տիւքքեանը։

Պէյօղլունտա Ղալաթա սէրայի ԻԹԹիսալինտէ պիր պապ համար։

Միսսաֆիրխանէյի ասքէրի տէրունինտէ պաքքալը։

Թօրգաբու Սէրայի տախիլինտէ քոլէ տիպի տէնիլմէքլէ մաարուֆ սէպղէ պաղչէսի։

Քէզալիք մահալը մէզբիւրտէ պամեաճքլար օճաղը տէնիլմէքլէ մաարուֆ սէպղէ պաղչէսի։

Պապը վալի Սէրասքէրի տախիլինտէ պիր պապ պաքքալ տիւքեանը։

Իւսքիւտարտա Թահլընճքլար ախբը ԻԹԹիսալինտէ պօսթան։

Տավուտ Բաշա քըշլասը ճիվարինտէ պաղ։

Սէլիմիէ քըշլասը խարիճինտէ մաքրիվինէ խանէ ԻԹԹիսալինտէ պիր պապ պաքալ տիւքքեանը։

Այվանսէրայի քարուսը խարիճինտէ վագը միւհթերէք գարաղօլխանէ մահալի։

Ազապլէր քարուսընտա քալաֆաթ սահալինտէ վագը միւհթերէք քարաղօլխանէ մահալի։

Իսկիւտարտէ Քավաք իսկէլէսինտէ պիր գըԹա թարլա։

Խօճա Բաշատէ ճամիի չէրիֆ գարշըսընտա միւհթերէք քարաղօլխանէ մահալի։

Զէնգերլի թաշտա, թաշրն տիպինտէ միւհթերէք քարաղօլխանէ մահալի։

Քաբանը տագիգտէ

Իւչ պապ արբաճը տիւքքեանը։

Իքի պապ չուվալճը տիւքեանը։

Պէյքօղ տէպաղխանէսի տէրունինտէ

Պիր պապ պաքալ տիւքքեանը

„ տուխանճի „

„ քահվէ

„ համամ

Պէյքօղ գալէվրախանէսի տէրունինտէ պիր պապ պագալ տիւքեանը։

Համիտիյէ ԹԻՒրպէսի քարշըսընտա միւհթերէք դարաղօլխանէ մահալի։

Ֆէս ֆապրիգասը քարշըսընտա պաղչէ։

„ „ „ ճէհրի պարագասը։

Եէնի գաբու տախիլինտէ միւհԹերէք գարաղօլխանէ մահալի։

Պալատէ մուհարրէր էմլաքտէն պազըլարընտան 300 սէնէսի մարթը իսպիտասընտան ԻԹԹիպարէն ճճարէ վերիլէճէյի վէ թալիպ օլանլարը 99 սէնէսի քեանունի էվէլ նիհայէԹինէ գատար միւրաճաաթ ԻԹմէլերի էվէլճէ իլան օլունմուշ իտի։ հէնուզ միւզայէտէլերի խիթամ պուլմատըղընտան կերէք անլէրին վէ կերէք սայիրէնին խԹիճարինէ թալիպ օլանլէրին սէնէի մէրգումէ շուպաթի նիհայէԹինէ գատար պէհէր բազար էրԹէսի վէ շարշէնպիհ կիւնլէրի միւզայէտէսինտէ պուլունմագ վէ շուրութընա էԹրաֆը իւէ մալիումաթ ալմագ իւզրէ Պապը Սէրասքէրի շուպէի մախսուսէսինէ կէլմէրի։

6 շուպաթ 1884 2

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ ղեկ Անդէլոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտէսայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալլանս	2,000	Լէքսանդրա	4,500
Անտիլ	3,000	Մարիոն	4,300
Աբէյ	1,300	Մարպրին	2,500
Պասսանս	3,500	Միլս	2,000
Պօրտրին	2,200	Նէրս	2,000
Պրավ	2,000	Օրէլիս	5,000
Գէյրս	2,600	Օրլանդս	3,000
Գալիէնս	2,500	Օրմանդ	4,500
Գամէս	2,100	Օրդս	2,000
Գարս	2,000	Բարիֆէ	1,200
Գօմ	2,700	Բալէրմ	3,200
Տէլս	2,500	Բարդէր	1,700
Տօմէս	1,800	Բէրդս	2,800
Տրամս	2,600	Ռիւլդս	4,400
Էրմս	2,600	Ռինալդս	3,200
Ֆրանս	800	Ռօնլիս	3,000
Ֆէրս	1,700	Ռոմանս	5,500
Ֆլամինիս	1,600	Ռոմէս	3,500
Կալէնս	5,500	Սալէրնս	4,000
Կիպրանս	2,200	Սէրֆս	2,000
Կոզ	1,800	Սէլվիս	2,000
Կրօսմանս	2,200	Սօրենդս	4,300
Հանիս		Թասս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ռիչարդ	3,000
Հէրմանիս	3,000	Թիլլէր	1,500
Հիմարդ	1,200	Թրիլլս	2,800
Ճէյնս	2,300	Ֆոնդս	3,600
Քիլս	2,000	Եէրս	3,600
Քրօֆս	2,200	Զէպրա	1,000
Լէս	2,000	Զէրս	140

Պասանս չոգենաւը Լիվրբուլէն եկաւ եւ ի մօտոյ Օտէսա պիտի երթայ։

Եէրմս չոգենաւն այս շաբթու Անգլիայէն այէն պիտի մեկնի Կ. Պոլիս գալու համար։

Ո-ղորդութեանց համար ամեն դիմումներ կ'ընդունուին։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւրէթ խան
Ղալաթիա։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻԻԶԻՒՔ—ԶԷՔՄԷՃԷ

Մկրտչ 20 Հոկտ. (Ն. Տ.) 1883, Գնալ- ցոյց տալ-Ռիկ

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻԻԶԻՒՔ—ԶԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ											Իրիկուն							
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . . . Երթ	6 21	7 15	7 43	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 50	2 9	2 41	3 17	3 52	4 29	5 2	5 32	6 9
Գում-գաբու	6 32	7 27	7 54	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 1	2 20	2 52	3 28	4 3	4 40	5 13	5 43	6 20
Եէնի-գաբու			7 58		8 58			10 34	10 53	11 32	12 5	2 24	2 56	3 32	4 7	4 44	5 17	5 48	6 25
Տավուտ փաշա			8 1						10 56	11 35	12 8	2 27	2 59	3 35	4 10		5 20		6 28
Սամաթիա			8 6		9 4			10 40	11 1	11 40	12 13	2 32	3 4	3 40	4 15	4 50	5 25	5 55	6 34
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 44	11 4	11 45	12 16	2 36	3 9	3 47	4 19	4 57	5 29	6 2	6 40
Գազը-Զէշմէ (Պալըգիը)	6 46		8 16		9 14									3 51					
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 25		9 23			10 57		11 58			3 20	4 1		5 10		6 15	6 51
Այ-Սթէֆանոս		8 14	8 36		9 33			11 8		12 10				4 12		5 21		6 28	
Քիւչիւք-Զէքմէճէ . . . . Ժամնում		8 25								12 19								6 37	

Քիւչիւք—Զէքմէճէէն Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1
	Առաւօտ										Իրիկուն								
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Զէքմէճէ . . . . . Երթ			7 35									1 59							6 38
Այ-Սթէֆանոս			7 46		8 42		9 38			11 17		2 10				4 28		5 34	6 51
Մաքրիգիւղ	6 30	7 23	7 58		8 54		9 49			11 30		2 23		3 31		4 41		5 47	7 5
Գազը-Զէշմէ (Պալըգիը)		7 32			9 3					11 39		2 32		3 40		4 50			
Եէտի-գուլէ	6 44	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 45	2 4	2 37	3 12	3 47	4 24	4 57	5 34	6 2	7 26
Սամաթիա	6 49	7 42	8 15	8 42	9 13	9 41		10 16	11 16	11 49	2 8	2 41	3 16	3 51	4 28	5 1		6 6	
Տավուտ փաշա	6 54			8 47		9 46		10 21	11 21	11 54	2 13	2 46	3 21	3 56	4 33	5 6		6 11	
Եէնի-գաբու	6 58	7 48	8 21	8 50	9 19	9 49		10 24	11 24	11 57	2 16	2 49	3 24	3 59	4 36	5 9		6 14	
Գում-գաբու	7 3	7 53	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 2	2 21	2 54	3 29	4 4	4 41	5 14	5 44	6 19	7 40
Կ. Պոլիս . . . . . Ժամնում	7 12	8 2	8 35	9 4	9 33	10 3	10 19	10 38	11 38	12 11	2 30	3 3	3 38	4 13	4 50	5 23	5 53	6 28	7 50

Ծանօթ. — 1. Գազը-Զէշմէ հանդիպող կառախմբերն առժամանակեայ են. — Ներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու միջեւ բանող կառախմբոց մէջ։ Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարներ միայն մեծ կառախմբերու մէջ։

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայէ Լիւրիէ դէպ- կանոնաւորագոյն բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ո-ղորդ և արագ ուղեւորութիւն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոզի պիտի երթայ Մեծ չոգենաւն, որ փետր. 13ին Մարսիլիայէն եւ փետրվ. 20ին Կ. Պոլիսէն պիտի մեկնի։

Լ'Աբդիլ չոգենաւն փետր. 23ին Մարսիլիա պիտի երթայ։

Նաւագրէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲԼՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Որ ամիսը տանի մանտիսէ էր բանին Լիվերբուլ և Մէլբուրնի դէպ-

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալա	3,000
Ադլա	3,000	Մորէտոս	2,500
Ալբերտ	3,000	Նանտ	2,500
Պորնիա	4,600	Բավարիա	5,000
Պոլիվիա	3,800	Բրբիզ	3,200
Պոլարիս	2,500	Բալթիք	3,000
Պրինս Ռուբէն	1,200	Սերվիա	7,800
Սիցիլիա	5,000	Սիրիա	4,600
Ռոդալանդ	4,700	Սրախոս	3,000
Շերդոլէյ	2,000	Սմարիա	3,000
Տիմորա	2,500	Սիրան	3,000
Կուլիա	4,000	Թրիզիա	3,000
Քիրար	2,500	Թրինիդադ	2,500
Մարանդ	3,000		

Մորէտոս չոգենաւը, նաւապետ Քէյ, ամսոյս 24ին Լիվերբուլէն ասա կ'սպասուի։

Սառագրեալս արտօնութիւն ունի ճանապարհ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

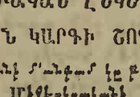

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ, Մէլբուրնէ և Օտէսայի դէպ- կանոնաւորագոյն բանող

ՇՈԳԵՆԱՒԻ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այ Սոֆիա	3,000	Պրքա
Արաբա	2,500	Ռոբերս
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լատոնիա	2,500	Ուիլքս
Մանկոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆէլիա	2,800	Ֆոթբրճիլ

Մանկոնիա չոգենաւը փետր. 29ին Լիվերբուլէն ասա կ'սպասուի։

Այս չոգենաւք կէն ֆամբրդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

Ֆրանսայէ և օտար երկիրներու ամեն հոտավաճառաց և վրայարդարաց մոտ

La VELOUTINE

Poudre de Riz spéciale
PRÉPARÉE AU BISMUTH
Par CHles FAY, Parfumeur
PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

ՍԱՔՍՕՆԻԱ ՐԷՃԻԱ

ՍԱՅՏԸԼ ԵՒ ՆԱՒՈՒՄԱՆԻ

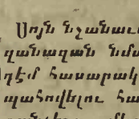

Սոյն նշանաւոր մեքենային զանազան նմանողութեանց դէմ հասարակութիւնն ապահովելու համար, իւրաքանչիւր մեքենայի վրայ սոյն գործարանի նշանը դրուած է։

26—7

Գործակալ է Թոբէյ Էմ. Ի. Մէրճանօճ

ՈՒԷՍԴՔՕՂ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Որ կը բանէ ի մէջ Լոնտոնի և Աբերտինի նաւահանգստաց, Սու- ծուլա և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Ալֆա չոգենաւն, նաւապետ Ուէսդքոդ, Անվերս եւ Լոնտոնէն մեկնելով Մալթա, եւ Շիրա հանդիպելով փետրվարի մէջ մայրաքաղաքս պիտի հասնի Օտէսա երթալու համար։

Ճոն Տիտըն չոգենաւ փետր. 6ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ եւ իւր բեռը պարպելէ յետոյ Պաթում պիտի երթայ։

Լոնտոնի մէջ բեռ կառնուն.

Օրէյթ չոգենաւը, նաւապետ Բէկտըն, փետրվարի մէջ,

Պէրիլ չոգենաւը, նաւապետ Ուինչիթ, փետրվար 23ին,

Էմիլիա չոգենաւը, նաւապետ Ռիվի- ի փետրվարի վերջը Լիվերբուլէն ասա կ'սպասուին։

Բրն չոգենաւը, նաւապետ Ճոնէս, Սեւ ծովէն մայրաքաղաքս պիտի դայ Լոնտոն եւ Անվերս երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս
կամ առ ՈՒԷՆԴԷՈՎ ԵՒ ԼՈՐԱՆՍ
9, Ցէնտրալ Սքր. Լոնտոն։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 11 փետր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դրչ.	110,15 առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 3 » ֆր.	22,30 առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմ. ֆոնտ. գոյուեցաւ	9,18
բացուեցաւ	9,21
կէս օրին	9,20
եգիպտ. միաց. բաց. սակի	74,5

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 22 փետր.

Անգղ. ֆոնտ.	101 11/16
Օսմ. »	8 1/2
Փոխ. 1865	10 7/8
» 1869	9 3/4
» 1871	67
» 1872	16 1/2
» 1873	8 5/8
» 1877	78
Պանք Օթման	15 3/8
Ռուս. փոխ. 73ի	87 1/4
Եգիպտ. միացեալ	66 1/2
» արտաքին	90 5/8
Տայրա Սանիէ	66 1/4
Փոխ. Ռուշիլ	87 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 4/56

Փարիզ 22 փետր.

Գաղղ. ֆոնտ.	3 0/0	76,5
» »	4 1/2 0/0	105.45
Օսմ. ֆոնտ.		3,52 1/2

Ֆր. 56

Փոխ. 1865	48
» 1869	44,
» 1873	40, 50
Օսմ. երկաթուղի	653,75
Պանք Օթման (գ. կ.)	548,75
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	94
Ռուս. փոխ. 3 առ 0/0 (1877)	
» » Արեւելեան	

Վիէննա 22 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,75
Ռումելիի երկաթուղի	20,

ԿԷՍ ՕՐ 6,11

Հին գորգ մը մասամբ կը ծածկէր մարմարեայ սալարկն որ նարտի տախտակի նման սեւ ու ճերմակ մարմարներէն շինուած էր։

Աջակողմեայ եւ ձախակողմեայ որմերուն վրայ իտալական ոճով երկու պատկեր կախուած էին։

Պատկերներէն մին, «Քրիստոսի՝ խաչէն վար առնուիլը կը ներկայացնէր։

Միւսն ալ «Քրիստոսի ցարութիւնը»։

ԺԱ.

Աղօտ լոյս մը դամբարանը կը լուսաւորէր։

Սեղանին առջեւ մէկ քանի թարշամեալ պըսակներ կային, եւ հատ մ'ալ յոյժ թարմ։

Ինչպէս գիտենք, կնոջ դիակը կռնակի վրայ փռուած էր։

Կարմիր փրփուր մը կը տեսնուէր անոր սպիտակ շրմանց վրայ։

Վզին շուրջն արեան գծով կարմրած էր։

Թեւերը տարածուած էին, ձեռները կըծկուած, աչերը մնկուած։

Դէմքը սարսափի եւ սոսկման նկարագիր մ'ունէր։

Մեր այս պատմած պարագայները խնամով տեղեկագրին մէջ անցուցին։

Սաֆեալ կինը քառասուն տարեկան կ'երեւէր։

Սեւ շրջազգեստ մը հագած էր, սեւ շղարշէ գլխոցը մը եւ նոյն շղարշէ երկայն քող մ'ունէր։

պանքը դարբինը չկրնալով բանալ դուռը կոտրելու ստիպուած էին։

Պատմութիւնն աւարտելու վրայ էր, երբ քարակոփ գործաւորներն ու դամբարանին բացուած պահուն ներկայ եղող պահակներն եկան։

Դամբարանին դուռը բացուեցաւ։

Դամբարանին ներսի կողման նկարագրութիւնը, մեր պատմութեան համար կարեւորութիւն ունենալով՝ համառօտիւ նկարագրենք։

Դամբարանը գորշ կրանիդ քարերով շինուած էր առանց քանդակներու, բաց ի կոմսութեան թագով պսակուած զինանշանէ մը, եւ ինչպէս արդէն ըսինք, քսան ուրթ-երեսուն քառակուսի մէթր տեղ բռնած էր։

կոթացի ոճով շինուած այս դամբարանին ճակատն արձանագրութիւն բնաւ չկար։

Ինչպէս արդէն գիտենք, երկու կողման որմերուն լուսամուտներէն լոյս կ'առնուր։

Դամբարանին խորը, ճիշդ դրանն առջեւ, պատին մէջ մարմարեայ փոքրիկ սեղան մը կար։

Վրան արծաթազօծ պղնձէ Քրիստոսի արձան մը եւ նոյն մետաղէ չորս ալ աշտանակ դեղին մեղրամոմով, որոց մէկ մասն ամբողջ էր եւ մէկ մասն ալ կիսով չափ վառուած։

Դամբարանին ներսն, որ տեսակ մը մաուսուի կը նմանէր, սեւ փայտէ վեց թիկնաթոռ կար զրքակալաւոր, հին եւ գունատ գորգով ծածկուած։

Աթոռներուն երեքը կործանուած էին։

Մոնցեալները թէեւ կանգուն թողուած էին, բայց անկարգ։